Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 8 МАЙ, 1979 ШУ. ● № 56 (6030) ● Мах 2 кепиг.

КПСС Центральни Комитете

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТО ТӀАЙИЙЦАБ «ИДЕОЛОГИЧЕСКИ, ПОЛИТИКО-КХЕТАМА БОЛХ ДӀАХО ТОАБАРАХ» БОЛА СОЦАМ.

КПСС Центральни Комитето белгалдаьд, СССР-е дегӀаена социалистически общество хьалъяро, мехка материальни духовни потенциал Ӏалашмате чӀогӀа дегӀаяро. КПСС-он Советски пачхьалкхенон машари дунен халкъашта юкъера кӀанийн цхьана леладу гӀуллакхаши бахьан, халкъий кортамукъали шоай лоӀамагӀа хилари бахьан лоаттабеча къовсамо даьхача толамаш шерра торонаш хьакхеллай мехка коммунистически сакхетам хьахилйтара даьккъера программин де лерхӀараш кхоачашдара. Уж де лерхӀараш — берригa къахьегамхой лакха идейность йолаш социалистически Даьхенна, коммунизма гӀуллакха мутӀахьа болаш, къахьегамцей общественни доалахьенцей коммунистически гӀуллакх долаш хьалхебар, буржуазни уйлаши овмалаши цӀенъяь дӀаяхар, саг массе а оагӀорахьара, гармонически дегӀавер, духовни культура бокъонца дола рузъа хьакхоллар.

Керда саг хьакхулийтача, Ӏилма, культура, халкъа дешар дегӀадоаладеча Советски мехка карагӀдьнараш сийлахь - доккхеи дерригача дунен тӀа шерра довзаш да. Вай йолаш я дукха, дика нийсъенна идеологически кадраш. Пропагандистски агитационни балха йӀаьхий опыт Ӏоалий. Мехка хьалий низ бола, хӀанзарча техника Ӏалашъяь йола информационно - пропагандистски аппарат — шерра дегӀадена кенайозув, телевидени, радио.

Информацен кхетам баларен цу еррига низ болча комплексо шийн влиянена чулоац дукха миллионаш нах. Цун кертера декхар марксистско - ленински хьехама йозаргйоацача лардах кот гӀертолга а еш советски халкъ, хӀара керда исторически баьдолчун эвалургдоацача гервана, общественни дегӀаахара заноиршин перспективаши кӀоаргта йозаргйолаш кийчдар.

КПСС XXV съездо белгалйаьб дӀахо коммунизмага дахара къахта бола политически никъ, стратегически тактически никъ, хӀанзарча хан-юкъагӀарнен идеологически болха кертера лостамаш кхьдда хьагойтад. Съездо хьахьенкаб цу балха идейни боарам эффективности айяра никъ — кхетам балара балха дерригата гӀуллакх дӀаоттадарга комплексни хьажар: къахьегамхой тайп-тайпарча группий башхалонаш чоте а эшаш политически, къахьегама, нравственни кхетам айкха цхьана сийлелабелга Ӏалашдар. Сийлахь - воккхача Ленина васнет кхоачашдеш парте цхьнет на тарду дукхача наха марксистско-ленински теори кӀоарта, сакхетаме Ӏомаелга, вай нах советски патриотизман пролетарски интернационализман уйлаш, къахьегамца коммунистически гӀуллакх долаш, общественни хьинар долаш. СССР хӀара граждани лакха нравственни гӀулакхаш доахаш хьалхеварца.

Парте съезда решенеш кхоачашъеш КПСС ЦК тӀайийцад идейно-кхетама балха дешаш комплексо къестадара опытах, партийни дешара декхарех, массови информацен пропагандан средствашта кулгалдарах, устни политически агитаце лоархӀам айбарах, лекционни пропаганда тоалра, къахьегамхой экономически дешара лоархӀам чӀогӀбара де дезарех, самодеятельни художественни творчество дӀахо дегӀайоалларах, юрта бахача наха культурни гӀуллакхаш дегӀа тоадарах дола соцамаш.

Центральни Комитета решеней, новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлий, «ЗӀамига латта», «Юхадийдалар», «Целина» яхача цун книжкай ларда тӀа партийни организацеш хӀанзале а дукха гӀуллакхаш даьд идейно-кхетамен информационни болх кӀоаргбара, цун эффективность айяра. Хоилуш ай а деннад вахаре тӀаргӀа а къачад партийни, комсомольски, экономически дешар. Чулоацам кӀоаргагӀа болаш, оперативнегӀа а динагӀа кхетаеш а я кенайозон, телевидене, радио материалаш.

КПСС ЦК цунца цхьана белгалдир, информационни, идейно - кхетама балха тӀа вай хӀанз а мелоаши кхоачамбоацараши кӀезига доацалга, цу тӀа а тоъал доккхий дараш а долаш. Кертерадар латт цу балха динал советски наьха дегӀабенача дешарен культурни боаршмо, цар дӀадехарша ма яхара массаза а ца хиларах, цо тоъам болаш чоте эшац хӀанзарча советски общества социально-экономически процессийн духовни вахарен динамичность, дунен халкъашта юкъерча арене чӀогӀа ирбенача идеологически балха хьисап эша дезача тайпара чоте эшац.

ДегӀаенача социализма хьалашца хьалха мел хинначул дукхагӀа актуальни я пачхьалкхе низ болаш я нах сакхетам болаш хиларши, цо низ болаш я наха дерригата хоаш, массадолгӀа хӀамах шоаита хетар оалаш а массадоа хӀама сакхетаме деш а хилча, аьнна йола ленински волонеи. Цу хьажъесхьа Ӏалашмате йокха лоархӀам болаш я балача нахага царга ха хьашт-долча проблемах шерра хоаш белга, уж нийса кхетаелга Ӏалашдеш йола массови пропаганда средствашта. Пресса, телевидене, радио, устни пропагандан агитацен кхы а чӀогӀагӀа советски сага гӀо де деза чурен дунен халкъашта юкъерен событеш дика йовза, юкъарча гӀуллакха юкъе, коммунизм хьалъеча ма мотта донхагӀа дакъа юкъедаьха гӀерташ уж хилийта.

ХӀанз а тоъам болаш пайда лац Ӏилма - технически прогресс сихъяр. Ӏилманен техникаяен карагӀдьнараш халкъа боахама юкъедахьар, къахьегама овсарле, балха эффективности динали айяр, материалий, бийдала, энерге, финансови средствай чӀоагӀа кхом бар сана дола дешаш кенайозон тӀа, массово - политически балха тӀа дувцаро.

ДукхагӀча хана массови информаце органашта тоъац къаьст-къаьстача къахьегача наха, бӀарчача къахьегама коллективашта карагӀдьнараш, дикагӀйола опыт безам тӀагӀоргболаши кхетаргйолаши дӀахьовхийга а дӀайовзийтийга а. ХӀаьта дӀахьовхача хана цу опыта маӀан доашхаш, миллионаш болча наьха уйла тӀагӀортйолаш, практике ма шерра йоаржае гӀо деш дӀахьокха хац.

Идейно - кхетама балха хьалхашка парте уттадеча декхарашца тарлургдолаш дац хӀанз нийслуш дола вай общественни вахара актуальни дешаш гуччахьа дувца уттале кхераш хилар, къоастаяна йола проблемаш, ира дешаш шаьрде, ца хьехаде. Вай вахаре долаш дола кхоачамбоацарашн халонаши па юдаш йита гӀертара тенденци. Цу тайпара гӀуллакхага хьажаро, парадностага безам хиларо гӀуллакха гӀо а да деш вай юкъара декхараш кхоачашдара халонаш уттаю. Критикан самокритикан сий ца деча, общественни гӀуллакхаш наха дӀа ца довзийтача наха хьинар гойтара эе ду. ХӀаьта наха гойтача хьинарца ма бий социалистически строй лоархӀаме хьаст.

Хаддалза, де лерхӀача тӀаберзабаь пропагандан кхетам баларен еррига средствашца — парторганизацеи, къахьегама коллективе дувцарера кенайозон тӀа, радио гӀолла, телевидене критика ярта кхоачаш — къовсам лоаттабе беза вай вахаре хӀанз а кӀезига доацача социализмаца дукхьала долча, айпе долча дӀаяхача зимах юхедисача шийтахьа увзар. кхаш нийдар, цунна хӀама дӀа а да луш общественага дукхагӀа хьадикха гӀертар, боахама зе дар, ца доагӀача рузкъа дӀаахийтар, къараххам мелар, кулиганство, бюрократизм, наьха дог ца лазар, къахьегама дисциплиней общественни ворадохи тесхаяр сана долча хӀаманаш. Цу явленешца къовсам лоаттабеш пайда эша беза денаца тешамарах а закона чӀогӀача низах а.

Кхетам белара балха эффективность дикка доху доаш гӀуллакхи цаӀ доацача, организационни, боахамен, идеологически балха цхьоагӀо Ӏалаш ма еча. Кулгалхой, боахама кадрий балха мах беча хана производственни планаш кхоачашъечара хьожамий чот ягь на Ӏеш, дисциплина боарам, морально-политически лоаттама, къахьегамен бытен хьалий чот эша ярсын.

Ла йим йолаш дац дукхагӀча хана кхетам балара болх нах бахача моттигашка, общежитешка, нах кӀезига болча коллективашка, гӀамарча нах бахача моттигашка мела лелабеш хилар. Кхы а чӀогӀагӀа безам тӀаозаш, корта болеш, санъердамегӀа, тешаме хила беза заводашка, колхозашцей совхозашцей, дешара заведенешка, гӀишлош хьалъеча, наха гӀуллакхаш дара даьккъерча нагирхошца беш бола идейно-кхетама болх.

Соцам тӀа мотта белгалду, хӀанз пекински шовинистийн агрессорийн пропаганда эшийца гуттахьа цхьана гӀуллакхаш леладеча империалистически пропаганда советски наьха уйлашта мынъар ьнна тӀагӀерташ йолга, эгара эхь доацача методийн хӀанзарча технически средствайн гӀоаша советски бакъдолчох довцер дувцаш, цар сакхетаман доххаж тоха, социализм бӀехъе, империализм, нах боахара ледаш адамий йоаца цун политически практикеи хоаъе гӀертилга. Харц йола информаци, бакъдар тенденциозно дувцилга, ца дувцаш дитар, ах бакъдар а эхь ца хеташ харцдар а — дерригa а леладеш да.

Цудухьа идейно-кхетамен информационни балха лоархӀамеча дохкарех цаӀ — цу харцдар дувцача пропаганда еррига бӀехал йоаза советски наха гӀо дар, къаьстача, хьаьддача, тешабеча тайпара цун тийшача балха методаш гучайхар. Дунен тӀа эгара хьалха социализм котъъаннача мехках дола бакъдар нахага дӀаалар. Из деш массаза дагавхаба дола актуальни проблемаш дӀайовзийтара тӀаухийта уйла мелъяр, тоъал йоаца оперативность. Моп ца луш дита делаш вай классови новкъарӀчон мара пайда луш доацилга.

Наьха сакхетаман уйланаш кхетама балхо ен йолча воздействие эффективность хоалуш доаха дола доакха кхоачамбоацар да наст-наста нийслуш йола формализм. Дуъсса хабар дувцара, тайп-тайпарча пропагандистски штампашта тӀера хилар, материалий боарам тӀа йоаца, «скучни» стиль, творчески уйла а ял, безам тӀагӀоргбола, кхетаергйола форма а деха дувцара метта юкъара бакъдараш механически дувкхазаш а хьалхадехар. Теоретически обобщенешта, дешаш вар, лаьургӀар аӀаьхий нешт йолча цӀенхаштача, уйла а ял еча анализа метта цхьайолча хана докха хабар дувц. Мотт арахьара хьежача Ӏилмообразни йолаш хул. ХӀаьта аргументаш бакъъяраи аудиторейа деш долча къамаьл оаз тешам болийташ хиларал метта — кӀорда вайт, докха хабар дувц. Из дерригa а хьадда практикера дӀадакха деза.

КПСС-о къахьегамхоша коммунистически кхетам балар коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама лоархӀаме фронт сана лерхӀ. Идеологически, политико-кхетама балха тоъамех тӀа тӀа дукхагӀа тийша да мо экономически, социально-политически культурни дегӀабар. ДегӀаенача социализма торонех биэза нийда эшар. Советски Союза ленински араьхара политически никъ дӀабахьар, цун дунен халкъашта юкъера возлаеш чӀоагӀъяр.

КПСС Центральни Комитето союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, окружкомаш, горкомаш, райкомаш, юкъьанийара партийни организацеш декхарийла яь идеологически, политико-кхетама болх тоабара, цун эффективности динали айяра, формаши методаши эргайоахаш тоаара хьадда йола мероприятеш оттае а вахаре чакхъяха а, долаш дола кхоачамбоацараш дӀадаха. Идеологически болх дегӀаена социализм, коммунизм хьалъяра кердача декхараша дӀадехаршна хьежна кердача лактагӀча динала боарам тӀа баккха беза. Наьха сакхетами хьинари айдара массаза а йокко елга, хьийхад В. И. Ленина, массаза а дусаш да партийни балха ларди лоархӀам бола чулоацами болаш. Идейно-политически болх эргабоахаш тоабар — еррига партийни организацей эгара хьалхара декхар. ХӀара коммунист, цо мичахьа къахьежен а, ленински парте идейнига пропаганда еш уж чакхъяеш, цу Ӏалашмате йокха лоархӀам болча гӀуллакха шийн еррига хьинар, сан беррига низ дӀабала декхарийла ва.

Партийни организацей, идеологически учреждений, пропагандистски кадрийн активей уйла тӀаяхийтанза ерсъяц политико-кхетама балха укх лохехьарча актуальни доахарашта:

пропагандан агитацей дакха Ӏилман йоарам Ӏомабе. Наьхта дӀахьокха еза коммунистически идеалий сийле, марксизма-ленинизма массарна ноибуьла низ, советски Даьхен низ чӀогӀбеш. Хьанаг хьал-торо айеш КПСС-е кӀаьд ца луш беш бола болх, социализма исторически созденаш, цун бокъонца йола демократизм гуманизм. Тешавеш, хьадда дола бакъдараш дунен гучадаха деза советски вахара хьисап, дегӀаенача социалистически обществена карагӀдьнараш, из дерригӀа коммунистическачунга яьара даьнъаш. Теоретически, берригача идеологически балха тӀа чоте эшаза ерсьяц Ӏилма-технически революце воздействие ярца ювзаеено йола общественни дегӀаахара башхалонаш. Социально-экономически культурни боахам хьалбара, советски демократи дӀахо дегӀайоалларен социалистически пачхьалкхен чӀогӀдарен аргӀамара декхараш толаме кхоачашдара фу деш да а фу де деза а дӀахайита деза. Советски нах хьалхбе беза социалистически Даьхенах, СССР халкъий дохаргдоацача доттагӀалла доккхал деш, къамий сийи къамий культурен лоархӀаш, моллагӀча тайпара а национализм гучаоалийтар лоаргдоацаш. Сийлахь-доккхача советски халкъа цхьоагӀон кхоталари дӀахо чӀогӀдара гӀо де деза.

[illegible] ДӀайовзийта еза халкъа хьалторон культурен айяра тӀаерзаь йола КПСС социально-экономически политика, социалистически ягь, къахьегамца коммунистически гӀуллакх хилара болам ма мотта дегӀабоалабе беза. Социализма совленаш Ӏилма-технически революцена карагӀдьнарашца вӀашагӀтохара исторически декхар толаме кхоачашдара ма мотта гӀо де деза, хьалха латта опыт, советски Ӏилман техникан толамаш хьагулде а шерра дӀадовзийта а деза. ТӀагӀертта къовсам лоаттабе беза къахьегамен пачхьалкхени дисциплина чӀогӀъяра, тӀадилача гӀуллакхах, социалистически доалахьен кхом барахи хьурмат дарахи бола бехктокхам айбара тӀехьа, расточительстваней, ведомственностан, местничествани дукхьала. Советски саго къахьега кхетаде деза халкъа боахама планаш кхоачашъеча, Ӏилма-технически прогресс сихъеча цо лоаца дакъа общественни лоархӀам болаш долга. Даьхен низ дӀахо чӀогӀбара, коммунизм котъялара хоадам беш дола хьалхьа хиларца:

[illegible] Кердиен дикагӀеи, перспективни мел дар ма мотта хьалаца, вайна дӀахьалхашкахьа даха новкъарло мел ерр хьадда къовсам лоаттабе беза. Новаторий рекордий хьоахьаьмий дукхьал цар де лерхӀар а довдаш, наьха къахьегама хьинар, къахьегама овсарле айяра оарцагӀдоаха лоархӀаме средство, производства эффективности балха динали айяра низ бола рейзера йолга дага кхаба деза. Къахьегамо, общественни вахаре инициативно, творчески дакъа лацар — сага идейно, граждански хьинар хилара хьоихам.

Дунен социализма, дерригача прогрессивни низий возаццеи чӀогӀъялара аьттув бола хьалаш хьакхолл коммунизм хьалъяра, империализмаиен гегемонизмаиеи, милитаризмаиеи реакцени дукхьала идеологически къовсам боарцабара. ДӀахо а кӀаьд ца луш пропаганда е еза КПСС ленински машар беза араьхарча политически наькъа, реальни социализма толамашта, социалистически содружества халкъашцара, дунен халкъашта юкъерча болхлой классаца, къаман-кортамукъален боламашцара солидарность чӀогӀъе, вежарашха йолча партешцара вӀашаг цхьана леладу идеологически гӀуллакхаш шерде а кӀоаргле а деза. Советски массови информаце средствай массаза декхарех цаӀ — социалистически мехкий вахара массе а оагӀув хаддаза дӀайовзийтар, актуальни общественни проблемаш къоастаяра йолаш йолча вежарашха йолча партей дикагӀча опыта, вежарашха йолча пачхьалкхий политически, идеологически, экономически вӀашагӀ цхьана леладеча гӀуллакхашта, цара юкъера гӀуллакхаш цхьатарра бокъо йолаш, вӀашаг пайдаме дола хьисап долаш хилара къаьстта уйла тӀа йохийташ. Вежарашха йолча коммунистически болхлойи партеша империализмаиен керда тӀом хилара болча кхераман дукхьала, коммунизма идеалаш бахьан, болхлой класса, беррига къахьегамхой овлан тӀара хьаштеш бахьан, социальни прогресс бахьан шоаш ца кхоеш лоаттабу къовсам хан-ханнахьа дӀабовзийта беза.

ЧӀоагӀа тӀагӀертта гучабаха беза «шийла тӀом», дунен халкъашта юкъера кхохкам, дуне ядерни катастрофага кхоачадара кхерам бола гӀерзанца нийчулга сихдар хьалхадоахаш бола империалистаи. ХӀанзарча капитализма антинародни, антигуманни маӀан, неоколониализма политика нах боахара хьисап, «бокъонаши» «паргӀатонаши» моттийта лелаерий ложь гучаяха еза. Гучабаха беза пекински доалдерий гегемонистски, великодержавни никъ, цар агрессивни уйлаш, империализма, реакцен тӀемсх низашца уж дӀахийттилга. Империализман цун халхаркойи идеологически диверси шийн ханнахьа юхатоха ма йоагӀа юхатоха еза. Оппортунизман, ревизионизман моллагӀча формашта дукхьала дерригӀа къовсам лоаттабе беза.

Вай декхар — классови моастагӀчун политически идеологически тийшача балха, социализмаи гоама йоаллаш цо дувцача харцдолчунна дукхьала дикиха деза дохаргдоаца кхоталар, низ бола вай мугӀарий идейни цхьоагӀо, хӀара советски сага кӀоарга тешами политически фелали. Даьхе, социализма революционни карагӀдьнараш лорде из кийча хилар.

Идеологически политико-кхетамен балха дог хила а хиннад дусаш а да советски наьха Ӏилма мировоззрени парте гӀулакха, коммунистически идеалашта доазув доацаш мутӀахьа хилар, социалистически Даьхе езара, пролетарски интернационализма уйла хьахулийтилга. Партийни дешара, экономически образование, комсомольски политически просвещение, пропаганда массови формашка Ӏалашде деза К. Маркса, Ф. Энгельса, В. И. Ленина произведенеш, КПСС истори, XXIII, XXIV, XXV партийни съездий документаш, новкъоста Л. И. Брежнева, парте кхьча кулгалхой балхаш кӀоаргта Ӏомадела. Из деш белгалдаха деза КПСС марксизма-ленинизма принципашта тешаме йолга, Ӏилма коммунизма теори практикеи творчески дегӀайоалаяра парте кӀаьд ца луш коллективно беш бола болх. Революционни теори, парте политика йоахар советски наьха тешам, коммунизм бахьан моастагӀал доалла моллагӀа идеологи гучалхарца чӀогӀа къувсачун хьинаре вахара позици дегӀаенача социализма актуальни проблемаш къоастаяра дӀогӀа а хинна дӀаотта еза.

Политически экономически дешара толам беза тийша ба пропагандистски кадрай теоретически методически боарамах. Пропагандисташ хоаш хьахархар, Ӏомабари хьалхебари. ХӀара декна цар йоаххон уйлен яр — ерригача партийни комитетий декхар. Пропагандистехи идеологически болхлоехи боаллаш хила беза кхетам балара балха чулоацамахи цох хьахулачохи бола бокха бехктокхам, наха беча балха керда формаши методаши творчески лоаш хила беза уж.

Соцам тӀа цхьадола гӀуллакхаш де лерхӀ коммунистий марксистско - ленински дешара система эргайоахаш тоаяра, пропагандистски кадрай теоретически методически боарам айбара.

КПСС ЦК партийни комитеташ декхарийла ю коллективашкен нах бахача моттигашкен беш бола массово-политически болх тӀагӀертта эргабоахаш тоабе, агитаторий, политинформаторий, лекторий, докладчикий составе дикагӀболча болхлоех, колхозхоех, Ӏилмахоех, специалистех, культура деятелех болча коммунисташцей комсомольцашцей чӀогӀъе. Агитационно - пропагандистски активацара болх тоабе. Массово - политически балха материально - технически база чӀогӀъяра де деза де, политически дешара цӀенойе кабинетийн, информационни центрий лоархӀам айбе. Гойтара агитаце средствах хьинаргӀа пайда эца, из деш боаражал тӀех а ца дувлаш, художественни хоза а гойташ.

КПСС ЦК къобалдир КПСС ЦК, союзни республикай Компартей ЦК членашта, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама кулгалдеча кадраша дакъа а лоацаш единни политдени чакхдахар.

Соцам тӀа белгалду, вахаре хьахулаш йолча проблемашка оперативно хьажа деза яхаш. Массаза а доаш дар а хинна дӀаотта деза: къахьегамхошта хьаштдола цхьакха а доаш жоп ца луш дисац. Лекционни массово - политически балха юкъмоттиге хила деза чурчеи дунен халкъашта юкъерчен вахара эгара чӀогӀагӀа уйла тӀаухийта дешаш, производства эффективности балха динали айяра тӀехьара къовсам, дисциплиней организованности чӀогӀъяр, антиобщественни гӀуллакхаши, моастагӀал дола идеологи, морали ца ловлга хьалкхедар.

КПСС Центральни Комитето партийни комитеташ, массови информацей пропагандан средствай кулгалхой декхарийла баьб марксизма-ленинизма, КПСС исторически опыта пропаганда яра боарам, кенайозон выступленей, телевизионни радион передачай идейни чулоацами действенности айе. Болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце вахар массе а оагӀорахьара дӀахьокха, экономикана, Ӏилманен культуранен карагӀдьнарашта лоархӀамегӀа дараш дӀахьокха. Дешараша, ладугӀараша дувцарадолаш экономикен культурен хьалъеча, дунен халкъашта юкъерча вахаре хьахинна дешаш уттаде. Партийни, пачхьалкхен, боахама органийн общественни организацейн балхах хоам бара ленински принципийн практически чакхйоакхилга Ӏалашде. Принципиальни гуччахьарен конструктивни критикен самокритикен дегӀайоалаяра гӀо де. Факташ дӀайовзийтача объективность чӀогӀа хилара, дикен критически беш бола мах кӀал лард йолаш хиларех бола бехктокхам айбе. Рабселькоровски болам дӀахо дегӀабоалабелга Ӏалашде. Редакце хьаухача дерригача письмошка уйла тӀа ухийташ хьежа, чурчен дунен халкъашта юкъерчен дешаех къахьегамхоишта хетачоа, письмой обзорашта хан-ханнахьа кепаетта, редакционни почтана анализ яра комментировани яра партийни, советски, боахама кулгалхой юкъеоза. Министраша, центральни и республи-

(Нистедоалар 2-ча оагӀо тӀа).

ШИЙ БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

Трактора кабина чура ара а хьежа, тӀехьашкахьа трактор кхийтара новкъа хӀама доацилга хайча, сухала рычага тӀа ког тӀатоӀабир Чижма Андрей Никифоровича. Ниа бола трактор сиха тӀехьашкахьа йолаелар.

— Андрей Никифорович, сабарделахь, — соцдир из «Грознефтехимремстрой» треста слесарий - монтажникий бригадира Бурнаев Виктора. — Цхьаькха гӀулакх да де дезаш, — хьасрзаел из трактор, — аьлар цо.

Массеж шу хьалха шинкхаь сахьата болх бе специализированни № 3 йолча ремонтно-гӀишлон управленерча Бурнаев керте латтача бригаде вахийтар тракторист А. Н. Чижма. Мехкдаьтта чакхдоахача заводашнарча технологически оборудованена ремонт еш яр из хьожаваь бригада. Трактористa беш бола болх чӀогӀа безабелар бригада кулгалхочоа. Цудухьа кхоана Андрей Никифоровича мара кхьыар шийн бригаде ца хьожавар дийхар цо. Шитте чӀогӀделар механизаторий слесарий-монтажникий бригаданеа юкъера доттагӀал.

ХӀанз из ремонт еш я А. Шерипова цӀерагӀча ГНПЗ-рча технологически оборудованена. Цунца цхьаьна болх беш ва А. Н. Чижма а.

— Къахьегама стаж йоккха я са, — йоах тракторист, цох 25 шера трактора тӀа болх беш ва со.

Тха къамаьл хезача бригадира Бурнаева аьлар, башхаденна производственни хьарал согӀа тешаме новкъост а ва А. Н. Чижма. Дукха совгӀаташ тийнад цунна цо дийнача толаме лакха мах а беш.

СУРТА ТӀА: тракторист А. Чижма.

З. БАТЧАЕВА сурт тедеча.

СИХЕИ ТОЛАМЕИ

Кхай тӀа болх бе йиш йолаш еиача ханех биеза пайда а эцаш, тӀатеӀа къахьегаш ба укх деношка Шалински района «Джалка» яхача совхоза кхаш лeлaдераш. 730 гектара тӀа шекара свеклаш дӀайийна а яьа, хӀанз ялата хьажкӀаш дӀаюеш ба уж. Цу культуро дӀалоацаргда укх шера совхозе 1250 гектар латта.

ХьажкӀаш хӀанзале 750 гектара тӀа дӀайийна баьннаб цу боахама механизатораш. Царна юкъе къаьстта хьинаре къахьегаш ба цхьоалагӀча отделенера Х. Абдулмежидов, М. Саидов, М. Териев, Д. Вашуев, Д. Межидов, шоллагӀча отделенера Ӏ. Зармаев, С. Зармаев. Норма 12 йолаш, хӀара дийнахьа 16—18 гектара тӀа хьажкӀаш дӀаюш цар.

Ала деза шоаш хьадер механизатораша агротехника бокъонаш дӀадехкача тайпара тешаме чакхдоаккхилга.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ШЕКАРА СВЕКЛАЙ КХАШКА

Урус - Мартановски районе свеклаш кхеc эгара хьалха Мичурина цӀерагӀча совхозе дӀайолайир. ХӀаьта хӀанзалца цхьа шу дӀадахийтадац цу боахама къахьегамхоша пачхьалкхенга из культура йохкара планаш тӀехкхоачаш ца еш.

Шекара свеклаш кхеара 400 гектар латта хьакъоастадаьд укх шера совхозе. Кхаш лeлaдераша дош дейнад план 225 йолаш хӀара гектара тӀара 300 центнер чуя.

Из культура кхееш йиъ звено хургья совхозе. Царна керте оттабаьб йоккха балха опыт йола механизатораш Гуцаев Ӏалавди, Ахмадов ТӀаус, Шамшукаев Ӏамарбек, Хамидов Хьамад. Шоашта тӀадилла моллагӀа гӀуллакх толамца кхоачашдеш, хьинар дола нах санна бовзаш ба уж боахаме. 1979 шера 1 Майна хетадаьча КПСС ЦК ТӀахьехамашта жоп а луш агротехнически дикагӀйолча ханашка дӀайийра цар кулгалдеча звеноша шекара свеклаш. ХӀанз хьатӀенла йолаеннача цу культурана хий дилла, де дезаш хуле оасар де нийчлуш ба гектаринкаш.

С. МАДАГОВ.

Нов. П. Ф. Малишина Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен

[illegible]

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Шена къахьегарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи КПСС мугӀарашка вола 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дойла Малишина Павел Федоровича — пенсионера.

НГӀАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

НГӀАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 4 май.

Нов. Н. З. Качинкинна Нохч-ГӀалгӀай АССР мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цӀи ялара дола

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленность дегӀайоалаеча доккхий гӀулакхаш карагӀдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цӀи дойла Качинкинна Николай Захаровича — мехкдаьтта промышленноста Къилбаседа-Кавказски Ӏилма-толкамен проектни института юкъкхагӀволча Ӏилман болхлочоа, технически Ӏилмай кандидата.

НГӀАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

НГӀАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 4 май.

КПСС Центральни Комитете

(Чаккхедоалар. Доладар 1-ча агIо тIа).

лимански ведомствай кулгалхоша кепайоазон тIа, телевиденен радио чуй гIолла лоархIамеча проблемех къамьлаш даиза, къахьегамхой хаттарашта жоп а ца тийлача дардац аьша лаьрхIад. Критически сигналех, кIаьта кхетта дикагIйола опыт йовзийтача материалех де дезар а дайта, даьр нала дIадовзийта деза массаналла а на юкъедоалладергдолаш.

Чурчеи дунен халкъашта юкъерчеи вахара тематика, объеми географии дикка шерье, газеташ тIеи журналаш тIеи кепаттача материалий, телевизионни радиои передачай информационни чулоацам шербе беза. Жанраш тайп-тайпара е еза, къаьстта уйла тIаякхийта еза стиле, метта, дукха хабераш дуццилгеи казенцилгеи дIаякха, оперативность йолаш, нах тешаргболаш кхетаергйолаш материалаш хилийтара йоакхо е еза. Изданешна цхьане дер шолдагIчо дергдоацаш хилийта хьажа деза, дукхагIча дезалашна кхьакхел кIезагагIа доацаш газеташ хьаййделга, хан-ханнахьа телепередачашка хьежилга, радиога ладувгIилга чоте а эзаш. Газетий, журналий шоай «юхь», керттера шоай темай гом хила беза, шоай профиле йоагIача стагагIа а кийчдарца а тола еза материалаш. Цу хьакъехьа хаьдда поручений енай иштта ТАСС-а, СССР Гостелерадиона, СССР Госкомиздата.

СССР журналистий Союзо, газетий журналий, телевиденен радиовещанен редакцешна, издательствашна айде деза творчески вахар, вIаштIехьдаккха деза балха опыт Iомаелга, творчески конкурсаш е еза.

Идейно-кхетама балха декхараш комплексни кхоачашдар дукха КПСС Центральни Комитето денхаройла ай союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, окружкомаш, горкомаш, райкомаш бахача наьха ерригача группашта идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам цхьатарра хулга Iалашдара, партийни, советски, общественни, боахама органий низаш найсдеш йола. Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара йола белха перспективни шера йоллеи планаш кийчье. Цу хана къаьстта теркам тIабахийта беза кIоарга а массе оагIорахьара а общественни уйла Iомаяра, социологически тохкамаш дара. ХIара партийни организаце, хIара коллективе лаьхача боараме идейно-кхетама болх белта Iалашде. ХIара сага принципиальность, новкъостаца доагIар хьадехаре, терко яра атмосфера хьес, цун хьаькъалгеи дегагIеи бода кийчъ лаха. Боахама балха тIа кхетам баларех хьакулаш долчоа бола кулгалдеча кадрай бехктокхам лакхбе. Юкъьацера партийни организацеш, партийни группаш кIара денна беча идейно-кхетама балха центраш хила еза, коллектив кхоташ, вахара индивидуальни болх кхетамца беш, цар социальни къахьегамех хьинар айдеш, къахьегамеи бытен культура лакхъеш, керда дар кхетаделга дегIадоаладеш хила еза. Къахьегамхой ерригача группашта юкъе беча кхетама балха доаттама бола партийни комитетий отраслеви отделий бехктокхам лакхбе. Ерригача партийни организацешка хаддаза йоакхо еш уйла тIайохийташ хIама хила деза кагирхошта, хьалкхувш йоагIача тIехьенна кхетам балар массе оагIорахьара эргадоахаш тоаделга. Цу гIулакхе парте хIара члена лоархIами бехктокхами лакхбе.

БиззагIа пайда эца промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, транспорте лелача социалистически яхьа, къахьегам вIаштIехьбаккхера прогрессивни формаех. Шин ханнахьа а шерра а яхьа лелама хьакъехьа информацеш е къахьегамхошта, йоакхо е цар профессиональни культурни боарам лакхбара, дика хьинаш хила наха айначуйгеи дIадехачуйгеи, къахьегама коллектива членашна яхачуйга ладувгIаш хила. Яхьа итогаш еча хана алхха производственни хьокхамаш лаьрхIа ца Iеш кхетама балха доаттамга а хьажа.

ДIало чIоагIбе беза юрта бахача наха юкъе беш бола кхетама болх. Юртара къахьегамхой кхетабе массе оагIорахьара а динамично а юрта боахам дегIабоалабара, ялат, дулх, шура, бодабе кхартолаш, бахцадаараш, кхыйола продукташ дукхагIа яхараш пачхьалкхенга йохкара чIоагIа бехктокхаме хургболаш. Юртбоахама производстве индустриализаци еча, юрта доаккхий социальни хувцамаш деча хьалхашка хаддаза йоакхо е юртарча къахьегамхой юкъарча дешара, профессиональни, культурни боарам лакхбара. Кагирхошта юртбоахама профессеш езалийта, колхозашкеи совхозашкеи болх бе гIертараш цар дIаболадаь патриотически гIулакхаш дегIа а кхувла хьал а луаца.

КПСС ЦК партийни комитеташта тIадиллад моттигерча кепайоазош, телевидене, радио планаш кхоачашъе къахьегамхой оарцагIбахара, идейно-кхетама болх тоабара, бахача наха информацеш ера бола лоархIами бехктокхами айбе; партийни комитетий идеологически комиссей болх айбе, коллективашкарчеи нах бахача моттигашкарчеи идейно-кхетама болх кийсбелга. Керда формаш методаш лехийта, тIайна решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабелга царна дIатIа а дуллаш; кийча дийна кхоачаште атеистически кхетам лулга чIоагIдара хоадам боллаш дола гIулакхаш. Дымна гIулакхащцарча къовсамера коммунистий комсомольций бехктокхам лакхбе.

Сощам тIа белгалдаьккхад марксистско-ленински теоре, идеологически балха дешай актуальни проблемаш кийчъелта чIоагIданза дергдоацаш хилар. Ийша хургдоаш лаьрхIа Iшмахой теркам ухх проблемашта тIаберзабеча: хьалхьаь йийнача социализма хьалашкарча КПСС идеологически балхаш; идеологически балха эффективности дикаи лакхъяра къамьлашта; марксистско-ленински мировоззрени йолаш къахьегамхой тайп-тайпара группаш кхетаяра; нравственни кхетам балара лоархIаме декхар сайна а лоархIаш вахара хьинаре позици хьаяра; къахьегама коллективна кхетам белара функцешта; дерригa кхетам балара гIулакх комплексни хьисапе оттадара методологена; общественни уйла Iомаяра; хIанзарча этапе дунен халкъашта юкъерча аренерча идеологически къовсама башхалонаштеи методаштеи. Тохкамий керттера декхар — общества духовни вахара кIоаргга анализ яр, политико-кхетама болх дIахо аргабаьккха тоабара Iилманца дарда тIа летта рекомендацеш кийчъяр.

Сощам тIа белгалдаьккхад балхацара кхоачамбоацараш тоадара критикеи самокритикеи лоархIам болаш хилар, кхетам балара бола цар лоархIам. Партийни комитеташ, советски, профсоюзни, комсомольски органаш, министерствашеи ведомствашеи декхарийла я къахьегамхоша яьча критически замечанешта, кепайоазонно яздаьчоа сихха а корта болаш а жоп дала, экономика хьалъяра, коммунистически кхетам балара, общественни вахара лоархIаме дешаш дуццаш йола материалаш принципиально юаца, критика IотеIаеш леладу гIулакхаш шерра дIадовзийта.

Советски профсоюзаш, йоах сощам тIа, дола бара школа, коммунизма школа хила йоагIаш, общественни вахара лоархIамеча дакъе — производстве демократи кхоачашъяра хьинаре новкъостал де дезаш я. Советски профсоюзий доакха декхар — социалистически яхьа, коммунистически хьисапе къахьегаре болама формаш эргабоккхаьй тоаяр, тIаьтеIа дисциплина чIоагIъяр, къахьегама омсарле лакхъяр. Къахьегамхой боккъонаши хьашташи ларадар, кхетама балха эффективность дукха а дагIе уж толаме къестадарах тийша йола социально-бытовой дешаш кIоаргга а сихагIа а къестадар. Предприятей кулгалхоищеи партийни организацешцеи цхьана производстве сайна идейно-кхетама балха а къахьегама коллективни лоархIам лакхбеш хила.

Сощам тIа белгалдаьккхад ВЛКСМ ЦК, комсомола комитетам тIатеIа а деррагIа а «коммунизма даха Iомаела яха дашо дахаргдола ленински весет вахаре кхоачашде деза», новкъостал Л. И. Брежнева ВЛКСМ XVIII съезде оттадаь декхараш кхоачашдара тIехьа къовсам доаттабе беза хилар. Кагирхой ерригa группаш идейни уламеха чуоол, партеи халкъеи революционни, тIема, къахьегама традицешца, коммунистически морала уйлаца уж кхетабе. Цу хана кагирхошта эпараш, лакхлуш боагIа цар дешареи профессиональни кийчоии боарам чоте а эцаш.

ХIара комсомольски организаце денаве, хоадам боллаш дола гIулакх а хинна дIаотта деза шагий нахи мехкарий политически, къахьегама, нравственни кийчбелга чIоагIдар, дешара, культурана, профессиональна говзала, халкъа рукъан экономика бара тIанкуви хургболаш уж кхетабер. ДегIабоалабе беза «Эффективностеи диканеи пятилеткана — къонабарий энтузиазми творчествои» яха патриотически болам, эргабаьккха тоабе беза студенчески отрядий, школьникий къахьегама объединенеи болх. Кагирхошта коммунистически кхетам балара декхараш комплексно кхоачашдеча лакхбе беза Ленински зачета лоархIам. ХьинарегIа юкъеоза беза комсомольцаши пионерашеи, кхелетарашеи, профтехучилищай дешархошца беча болха.

Партийни комитеташа, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, СССР Спорткомитето, ДОСААФ ЦК кхы тIа а гIулакхаш чакхдаха деза дукха нах юкъе боза физкультурни болам айбара, спортивни говзал лакхъяра, физкультурникаштеи спортсменаштеи юкъера кхетама болх тоабара. ЧIоагIде кагирхошта тIема-патриотически кхетам лулга, кагий нах эсаре гIулакх дара кийчбелга.

Партийни комсомольски организацей декхар — къона тIехье социализма кхела. Даьхе тоаярах цун кхерамзленнеи исторически бехктокхаме йолчах кхеташ хургйолаш хьалкхеяр.

Оборона Министерствана, СА-и ВМФ-и Керттерча политически управленена тIадиллад Советски Гарнизонцарча низий кхетам балара лоархIам дIахо чIоагIбаре тIадерзадаь гIулакхаш кхоачашделга. Цига гIуллакхдар къахьегамеи тIема гIулакхашеи дика Iомадареи, кранстаении цIенаеи къоналлеи, патриотизмеи новкъосталеи Iалашьмате дика школа йолча эсареи флотеи сийнахьа традицеш ебае. Советски бIухой советски халкъа машаре къахьегам Iалашбаре, машареи социализмеи гIулакх лорадара дола шийдехар кIоаргга кхетадеш хила беза.

КПСС ЦК-ас СССР просвещене Министерствана, СССР лакхерчеи юкъерчеи образоване Министерствана, профессионально-технически дешара йолча СССР Пачхьалкхен комитета, СССР педагогически Iилмай Академена хьалхашка дешарех кхетам баларех процессаш органически цхьана хилийтар, дешархойи студенташи Iилман мировоззрени йолаш, лакха морально-политически гIулакхаш доахаш, къахьегам безаш хьалкхебар чакхдаьккхара дола декхар оттаду. Дешара болча кагирхой безам политически знанешта тIаберзабе, массе оагIорахьара дегIадоаладе цар общественни хьинар. Школашка архьара болх, технически художественни творчество, физкультуреи спорти дIахо дегIайоалийта де дезар де.

Сощамо теркам тIабохийт дезала, школа, общественноста буна массе оагIорахьа чIоагIбе бозаш хилара. ХIара денна йоакхо е еза педагогически кадрай, лакхагIа айде деза хьехархочун, преподавателаи, мастераи, хьехархочи сий, дегIайоалае еза къахьегама коллективашта школаштеи профтехучилищаштеи лелаю шефство.

Партийни организацешта, культура органашта, идеологически учрежденешта ведомствашта, творчески союзашта хьалхашка оттадаьд художественни интеллигенцена идейно-политически кхетами марксистско-ленински образовани лулга эргабаьккха тоадара дола декхар. Хаддаза йоакхо е йоалийта, художникашта, композитораша, театрах лакхо дейтелашта, журналисташта лакхи идейность, гражданственность йолаш кхетам балара, цар творчески хьинар дегIадоаладара. Теркам тIабахийта советски халкъа турпала гIулакхаш, шай идейни моастагIий корзагIбоаха социалистически общество дегIаьра проблемаш талхт йолаш хьакъокхаш йола литературеи искусствеи керда лоархIаме произведенеш хьакхоллара. Айбе литературеи искусствеи дегIайоалайра тенденцей анализ яра, произведенеи доагIар хьадехаши новкъостайхеи нах бара, къона творчески кадраш хьалкхеяра болх; цу позицеш тIара кIоаргагIа хьажа театрий, музыкальни коллективай балхага, изобразительни искусства, художественни самодеятельносте доаттамга, массе оагIорахьара уж дIахо дегIайоалайра йоакхо а еш.

Сощам тIа белгалдаь да йолаш йолча идеологически балха материальни базах пайда эцара шердарах тоадара де деза дукха гIулакхаш. Цудухьа, йоах, масала, сощам тIа, моллагIча ведомствай доалахьа йле а политико-кхетама, культурно-массови, спортивни болх боаржабара мехка йолаш мел йолча дворецех, клубех, библиотекех, залех, стадионех ма могга дукхагIа пайда эца беза. Йолаш йолча базах дикагIа пайда эцара бола бехктокхам моттигашкарча партийни советски органашта дIатIабиллаб. Халкъа депутатий городской районни Советаша, боахама, профсоюза, комсомольски организацеша, культурай спортеи вIаштIехьъяьха кийчъе еза йолаш йола ерригa культура учрежденеш, спортивни гIирсаш, Iалашде деза кердаяраш хьалъяра планаш кхоачашъелга.

КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совета, СССР Госплана, из хьашт долаш йолча министерстваштеи ведомстваштеи тIадиллад пропагандай материально-технически база шерьяран эргаьккха тоаяран хоадам боллаш йола мероприятеш кийчъелга.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашка, парте крайкомашта, обкомашта, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, министерстваштеи ведомстваштеи тIадиллад е сощам кхоачашбара лелаях 1979 шера декабрей 1980 шера декабрей хоам белга.

Сощам тIа лаьрхьенхад КПСС Центральни Комитет парте XXVI съезда хакъйолаш ерригача партийни организацешна сощам кхоачашбера дешаш де дерхIер кхоачашдара тIаберзабаь организаторски политически болх боаржабергхилара, идеологически, политико-кхетама балха динали эффективности дIахо лакхъелга, коммунизм хьалъяра декхараш толаме кхоачашделга Iалашдергхиларах тIоагIа тешаш хилар.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЮРТАШКАРЧА КОММУНИСТИЙ ДЕКХАРАШ

Къахьегама ерригa уйлаш тIеерзаьй ухх деношка районна колхозашеи совхозашеи. Де мел дезарий программа из хиларах тарра КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенех пайда а эцаш лаьттанцарей хьайбашнарей йоаха продукташ алсамъяхаре шерра социалистически яхь йоаржаьй. Цхьоалагlча майна баха ма боагIара накъбаха, пятилетка дизьлагIа шу хьинарача къахьегама шу хилийтара доккхий къахьегама толамаш даха дерхI цар.

ИттлагIча пятилетка дизьлагIча шера шоашта хьалхашка доккхий а бехктокхаме а декхараш хьалхашка оттадаьд «Победа» колхоза хьайбаш леладераша. Хьалха дIадахача шерашка карагIдаьнарех доккхагIа да 1979 шерара хьокхамаш.

Колхоза коммунисташа, кулгалхоша, специалисташа лаьрхкIа анализе йир хьайбай боахамерча хьалий, критика йир дIадахача шера балха итогашта, оттайир дIахо де дезарий план. ХIара фермана, кхыйолча участкашта пачхьалкхенга шура, дулх дохкара йола планаш тIехкхоачашъяра, производства чура торонаш гутагIара доккхий хIамаш иаралдаьнна а балха опыт йолаш а бола коммунисташ тIачIоагIбир колхоза парткомо.

Парткома члена, колхоза керттерча экономиста Володченко Никола Константиновнас цакаддаш тIахьожаш лоаттабу хьаккхи-товарни ферма балха. ХIаьта № 1 йолча шурий-товарни фермана партийни тIахьожам лоаттабу опыт йолча коммуниста, халкъа тIахьожама комитета председателa, парткома члена Зайцев Геннадий Михайловича. Иштта № 3 йолча шурий-товарни ферма белхах жоп дала дезаш ва коммунист Живиенко Петр Сергеевич.

ДIадаха шу «Победа» колхоза хьайбаш леладерашта чIоагIа низкъала хилар. Пачхьалкхенга дулх дохкара тIаийца декхараш толамца кхоачашдара низ тIабахийта къахьега дийзар цар.

Лакхлуц я продукце декал. ЦхьоалагIча сортах дIачуенпай карара шу доладелча деза мел ехха шура. Цу гIуланха дукха къахьийтад колхоза керттерча зоотехника коммуниста Дрозтов Салмана.

1979 шера хьалхарча квартале пачхьалкхенга ерригa хьайбай продукташ йохкара планаш толамца кхоачашйир колхоза хьайбаш леладераша. ПланагIа 365 тонн шура, 60 тонн дулх дохка лаьрхIача 427,8 тонн шура, 227 тонн дулх пачхьалкхенга дохкарца 3 план гаргга кхоачашъе вIаштIехьдаьннад цар. Уж балхаш деча хьинаре дакъа лоад колхоза партокомеи профкомеи. Хан-ханнахьа итогаш ю, социалистически яхье хьалхе яьккхарашта тел маьхера совгIаташ, сийлен грамоташ, ахчан премеш. Дукхача хьалха латтарашта лу мах боацаш санаторе бахара путевкаш.

ИттлагIча пятилетка дизьлагIча шера хьинаре къахьегаш ба дукхача хаха дена болх беши опыт йолаш волча специалиста Сухин Михаил Андреевича кулгалдеча хьаккхий-товарни фермера хьайбаш леладераш. Дерригa дулх дIачуденнад лакхерча классах. Продукци дина хиларах боахаме деннад кхы тIа а 15 эзар сом. Ферме къахьегаш ба шоай болх дика ховш бола мастераш. Къахьегам дика вIаштIехьбаккхар, коллективизм хилар, вIаши новкъостал дар, хIаране шии карара участок бехктокхаме лелаяр, коллектива беррига болхлоша шоайла яхь лелаяр бахьан долаш цакхаддаш дика дIабода болх. Укх шера хьалхарча квартале 50 тонн мара ца эшаш дулх дохкара ах шера план кхоачашйир цу коллективо.

Хьинаре къахьегаш хилар Iаьсий кхедеш а чуоттадаь кхоабаш а бараш. IаьнагIа хила дезачул дукха а дукхагIа да 6 бутт белладца Iаьсашта дешнех бийсаннеи тIаккхета доза. Масала, шийна тIачIоагIдаьча 120 Iаьса планагIа 450 грамм кхета дезача хIара деннех бийсанех 650 грамм доза тIаккхетийтад Герасименко Нина Федоровнас.

Доккхий толамаш доах доахен тIеххьара чуоттадаь кхоабараша а. Дукха хе йоацаш хIаранех 360 килограмм кулаш дола 197 бежан дIачуденнад колхозо. Из толам оаьккхаб Литвинов Александр Ивановича кулгалдеча № 1 йолча шурий-товарни ферма коллективо.

Масадар я шийх тийша хиларца керттерчарех лаьрхIа езаш я доакъара нах. Наха пайда а эцаш доакъараш дика кийчду коммуниста Живиенко Петр Сергеевича кулгалдеча цу коллективо. Хагий маг а ньккха 2,5 сахьата Iаьаралла доалладаьчул тIахьагIа концентраташца, микроэлементашца кийчду ца. Иштта кийч а деш ферма корпусашка дIачуккухь доакъараш.

Бакъдар аьлча, дика кхаьба ца Iеш лерттIа Iунал де а деза хьайбашта. Доярка Балаева Марьяна, Хаюрина Бикана, Махаури Галинас, кхы дукхачар зоотехнически боаъшагIа лерттIа доал ду шоаш леладеча доахана. ХIаьта шура алсамъяккхара бокъха аьттув а бу цу гIулакхаша.

Масала, укх шера хьалхарча квартале тIехдика толамаш даьхар доярка Хаюрина Биканас, Балаева Марьяна. ВIаьргIача шера 3000 килограмм якха лаьрхIача метте, хIара кхоабача IатгагIа Бикана 890 килограмм, Марьяна 803 килограмм шура якха вIаштIехьдаьннад хIанзале а. ХIаьта шера 2280 килограмм якха лаьрхIача метте, 610 килограмм якха кхийнад Махаури Галинай а. Лоацца аьлча, болх лерттIа дIабода ферма ерригача участкашна.

Пятилетка дизьлагIча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад колхоза къахьегамхоша. 740 тонн дулх, 80 процент цхьоалагIча сортах а йохкаш 1760 тонн шура пачхьалкхенга йохка аьнна социалистически декхараш тIаийцад цар.

Хьайбай продукташ кийчъяра планаш кхоачаш ца еш цхьаккха коллектив ца хилийта гIерташ къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Доккхий социалистически декхараш цар ханал хьалха кхоачашдергхиларах бола тешам ба из. ХIаьта планаши социалистически декхараши кхоачашдара шоай беррига низ тIабохийтача коммунисташа доккха дакъа а лоац цу гIулакхашта юкъе.

А. МЕЛЬНИКОВ,
КПСС Сунженски райкомана пропагандай агитацей отдела инструктор.

ПЯТИЛЕТКАЙ ТУРПАЛАШ

Гагановски почина эстафета

КАЛИНИНСКИ ОБЛАСТЬ. Хьалхарча пятилеткай турпалашнара къахьегама сийлен эстафета хьайцарашта юкъе цIв лаьцнай В. Н. Гагановай «СССР халкъа [illegible] Валентина хьалхалаттача коллективера тIехьаюсача коллективе балха а хьа лоацача хана хьалха латтарай мутIаре кхоачаьй цо из. 1958 шера дена 1962 шерага ккачча йолча хана из болх беш хиннай тIехьаюсача массеха бригаде, хIаьта цун хьалхйенна коммунистически къахьегама бригада яха цIи а яьннай цар.

Къонача боллочоа нарагIдаьнар Социалистически Къахьегама Турпала Дошо Седкъаша белталдаьккхад. Вай мехка а кхыча социалистически мехкашка а [illegible] шу тIехьагIа шерлуш, керда формаш юкъейоагIаш хьабенаб. Царех цаI яр комбинате вIашагIъелла говзала школа. Цига хьахилар керда болам «ХIара къонача болхлочо — хьалха латтачун къахьегама омсарле». Валентина Ивановна ше керте эттар эгара хьалхарча цу тайпарча школана. ТIехьагIа инициаторашта Ленински комсомола преми елар. ХIанз предприяте яхь лелаю «ТIаха бусараш боацаш бе болх», «Шкъ пятилетка — пхьан пятилеткагIа» яхача девизегIа. Вышни Волочка предприятей [illegible] цей керте латтача шолладаьннай коллективана. Цу коллектива къахьегама календара тIа тIаьнз 1982 шу латт.

СУРТА ТIА: В. Н. Гаганова (аьттехьа шоллагIъяр) комбината комсомола комитета членашца къамаьл доал.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.

БОРИНСКИ КХА

Борин Константин... Тхьаьнттагlча шерашка берригача мехка гIолла евош хиннай из цIи. Вовзаш воаццача Кубанерча къонача механизатора рекорд йоаккхаш болх баь хьувнъаьи чуэцача эгара чIоагIагIа мехка цIи хеза болча мастерий мугIаре из дIаотта ха енинай из.

Борина дIадоладаь махке гIулакх хьалхьаца хиннад межка ялат леладераша. Эгара хьалхарча советски пятилеткай шерашка социалистически яхь лелаеш хьахиннай колхозни производства новаторий Iалашмате дика плеяда.

Борин Константин — моллагIвар сайна механизатор вац. Из — комбайнер-испытатель ва. Конструктораша эгара хьалха цунах тешаш цунга лоаллийташ хиннай шоай керда машина.

Шин класс мара ьыкка хиннавац цу хана Борин, из геттара кIезига хиннад комбайн сайна йола машина лелае. ТIатеIла ше деша волавеннав из, чаккхьахьай комбайнерий курсаш. 1937 шера къонача ахархоща цхьана из деша вахийтав Тимирязевски юртбоахама академе. ХIаьтта хьайнкйала хиннача рабфаке. ТIемо юкъагIа дитийтад дешар. Борин салтечун викъ беш чаккхаьвнав ше ваьча кубански аренашкара дена Одерга кхаччалца. Пиллау дена Порт-Артуре кхаччалца.

Цун къахьегама совгIаташта — Социалистически Къахьегама Турпала Дошо седкъа, кхоъ Ленина орден, медалаш — юкъе я тIеи тIа майрал гойтарах еша шин орден а. Москве революце музее укл ихо чикмблена заларех из кIалхарвьаьнна Лаикехьарча Совета депутата К. А. Борина билет.

Тхьаь дурнйтта шу даьна волаш юха а «тимирязевке» деша волалу Константин Александрович. Вуэ чаккхьаьккхачул тIехьагIа — аспирантура. Толаме защита ю цо юртбоахама Iилмай кандидата степена диссертацена. Борина-Iилманхочун хьаштеш а юкъарчах доацаш льтта леладарца, хьувнъаьи чуэцача машинай омсарле лакхъяра проблемашца дувзаденна да. Юртбоахама академе доцента каьмбарна дIайовзийт шин йоккха опыт агрономаш, инженераш, экономисташ хургбарашта. Дукха ба цо кхетам луш кхебьараш.

Москве тираж бIаь эзар йолаш арадаьннача шии кхоалагIча, чIоагIа сакъердамеча кинижка тIа Борин Константина доаладаьд халкъа кица: «Сага хьалхеду ялат. Ялато хьалхеву саг». Вахаро, туш ма-хиллара, баьндаьд из къаьнара кица.

СУРТА ТIА: К. А. Борин.

Н. ЗОТИНА сурт.

ЛаьрхIар кхоачашдеш

«Грознефтеоргсинтез» объединенена чувоагIача производственно-товарни контора партийни, профсоюзни комитеташеи кулгалхошеи боккха теркам тIаухийт халкъа тIахьожама группаш вIашагIйохкараи царга эффективно болх байтараи. ТIахьожамхоша дикка гIо ду пачхьалкхен плаи кхоачашъяра. Дика, боарамагIа болх беш я укхаза проектно-конструкторски бюро начальника Ю. Н. Савельева кулгалду ПТК халкъа тIахьожамхой группа. Цу предприяте 100 гаргга саг ва тIахьожамхо.

Халкъа тIахьожамхой группа укхаза тайп-тайпарча секторашта йийкъай. Иштта керчай 22 сагах латташ йола керттера группа а. 6 сагах латта халкъа тIахьожамхой группа бюро керчай. Цу бюро ладувгI секторий кулгалхой отчеташка, де дезар къовстаду.

Предприяте халкъа тIахьожамхоша мел деш дола дика гIулакхаш дувца дукха а ха еза. Производства торонаш лохача доал ца дарий пачхьалкхен доалахье лечкъаяри саппа долча хIаманца къовсам лоаттабеча боккха лоархIам болаш ба цар болх. Цар кхоачамбоацараш гучадахаро новкъостал ду дукха а материальни маьхаленаш пачхьалкхен ахча кходе. Масала, укх шера февраль бетта №№ 1, 2 йолча цехашна дукха Iы зехьа йоалаь хилар. № 3 йолча цеха битумни эстакада тIа йоахала энергех кхом беш пайда ца йийбаьяте гучадаьккхар халкъа тIахьожамхоша. Оттаьча актах кхоачамбоацараш дIадахара де дезар дир лоацца хана.

Дукхача шерашка предприяте доккхий гIодаш тийнхад машиннаькъахошта мехкдаьтта продукташ чуютташ йола цистернаш сена лоаттаярах. Графиках йоагIача бесса продукташ цистернашка чуюттара керда эсткадаш хьалъе езаш яр. ХIана аьлча, болх беш йола конструкцеш къаенна. ХIанзарча хано дIадехараш кхоачаш ца дулаш яр. Из гIулакх вIаштIехьдоаккхилга дукхача капитальни вложенешца дувзаденнеи маьца хургда ца ховш дар. Цудухьа фуннагIа даь а гIулакх аттача даккха дезаш дар.

Цу гIулакхага хьажа лаьрхIар халкъа тIахьожамхоша. Шоай бюро цар могадир уж дешаш къовстадеча производственникаши рационализатораши юкъебоалабелга. 1978 шера бежаш чуютташ йола коллектор хайшар. ДIадаккха шерашца енйсдича соахка дIаухийташ йола мехкдаьтта продукташ чуюттара сухал 14 процент лакхйир, составаш сена латташ хиларах деттаи хинна гIодаш 5,1 процент кIезигденнах. Цу даькъе дика гIо дир № 2 йолча цеха механика В. Манушева. Из рационализаторски предложени балха юкъейоалаеча хьалхао лелаеш вар.

Предприяте технически отдела начальника Д. Я. Геллера еннача предложенегIа топочни мазут дIаухийтача эстакаде из чудоттар сиздир. Из кердадар юкъедоаладаро шоэза гаргга кIезигдир мехкдаьтта продукташ чуюттача хана цистернаш сена латтилга.

Шоай декхараш тIехдика кхоачашдеча халкъа тIахьожамхоех ба инженер Воробьева Галина Викторовна, мастер Анкудинова Татьяна Владимировна, оператор Мирошниченко Николай Иванович, керттера оператор Яковлев Леонид Иванович. Цар шоай декхараш бехктокхам кхета а беш кхоачашду.

Хь. ДАДАЕВ.

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Вай Нохч - ГӀалгӀай республикерча промышленни предприятешкара, гӀишлоягӀечен транспортни организацешкара, колхозашкарей совхозашкарей, кхыча учреждешкара Ӏалашмаге дуккха кехаташ кхаьчар редакце ЦхьоалагӀча майна накъбоагӀача деношка. Цар ладара тайп-тайпарча коллективаша доахача толамех, арахеца продукци дикагӀа хилийтара, къахьегама овсаре лакхъяра, кхомбарам хьурматдарех де дезарех, кхыдолча дешаех. Иштта долча кехатий лоацца чулоацам бовзийташ я таханара письмой обзор.

Иштта ладу «Грознэнерго» операторе **Х. Сурудинаца:**

ЦхьоалагӀча майна сийленна накъабахара, В. И. Ленин ваь 109 шу дузача денна къахьегама совгӀат кийчдара 22 апрелага кхачалехьа биъ бетта задани кхоачашъе социалистически декхараш тӀаийцадар «Южэнерготеплоизоляция» яхача комбината Грозненски участка изолировщикий коллективо. Дерригача технико - экономически хьокхамий биъ бетта план 20 апреле кхоачаш а еш, тӀехкхоачашдир цо шеттӀаийца хиина социалистически декхараш.

Хьалхара пятилетка тӀаийца 50 шу дизарца дувзадена хьоначе болхлоша юкъе беседаш еш хул Грозненски экспериментально-механически завода слесарь-сборщик, къахьегамех тӀемех ветеран Черняев Юрий Павлович, яхаш газетага хоам бу пенсионера **Я. Бубненкос.** Юрий Павловичá ше еча беседашка къахьегамхоштá дувц 50 шу хьалха заводе хиннача болхлой къахьегаме хьалех, ца тоъаш хиннача механизмех, дерригаш а хӀана дац аьнна дола хала бадхаш нулгашца деш хиина хилалах. ХӀанз заводера гӀулакхаш дика довзача къоначá болхлоша дика кхетаду мел доккхий хувцамаш хинна.

«ХӀара балха денна — дикала Знак», «ТӀехьа бусараш боацаш бе болх» яхача деннех лърнача яхье «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода коллективо доахача толамех ладу шийна кьахата тӀа тха штате воацача корреспондента **О. Шадиева.** Письмо тӀа дувцачох къаьгга гуш да кхаь бетта паччахьалкхен плани тӀаийца декхараш тӀехкхоачашдеш хиларал совгӀа завода технико - экономически хьокхамаш а дика хилар. Паччахьалкхена пайда бара задани втт процент тӀехкхоачашъяй цо. Рационализаторашá енача предложенешца шера беш бола пайда 13 эзар совгӀа сом да. Цхьа шерен пятилетка хьалхарча диъ шерен эйданеш хӀанзале толамца кхоачашъяьча дуккхача болхлой цӀераш йоах письмо тӀа О. Шадиева.

Грозненски локомотивни бригадаша кхомбарам хьурматдарех тӀехье лоаттабеча къовсамах ладу пенсионера, хьалхарча пятилетка доакъошхочо **Г. Анохова.** Кхомбара тӀехье лоаттабеча къовсаме Колпаков Петр керте латтача бригада дика аьттув баьнна хиларах хоам бу цо. Колпакова бригадо ер шу доладелча дена кходаьд 1540 килограмм совгӀа дизельни доагорч итт эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Цу тайпара бригадаш кхы дукха а я депо. Цудухьа бӀаьргтӀехьдаьккхад цар ер шу доладелча дена 94 тонна дизельни доагорч 625 эзар киловатт- сахьат электроэнерги кхое. Кходаь доагорч электроэнерги кхоачамболаш я 65 пассажирски поезди 90 бена мухь тӀаболла поезди дӀахьа йига. Депо коллективана хьалхарча квартале даьхача толамий итогаш йича КПСС обкома бюро, НГӀАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома решенех республикерча промышленностен транспортен предприятешта юкъе хьалхара моттиг хьокхарах дувц Г. Анохова.

ЦхьоалагӀча май сийна тӀаийца декхараш тепловозашта ремонт еча депорча дена коллективо толамца кхоачашдарах дувц цо шийх шоллагӀдолча кехата тӀа.

«Мухь дукхагӀа хилийтара поездаш йӀаьхагӀа хилийтарен чотах моахьаш дӀа-юха кхухьийтa сиддарех йола Московски машинакъа предприятей коллективай балха опытах» бола КПСС ЦК соцам Грозненски локомотивни бригадаша чӀоагӀа рабьа йолаш къалацарахи на дика гӀулакх тӀаьхара Грозенерча Гудермесерча, Махачкалерча, Прохладнерча станцей коллективаш цар тӀахьехарехи дуцц шийх кьхата тӀа машинакъа транспорта инженера **Ф. Суханова.** Москвичаша дӀадоладаьча дикача гӀулакхах лаьца Грознерча машинакъа станце начальника декхараш кхоачашдеш волча Ю. Х. Рыбалкинаца хиннача къамаьлах дувц цо.

Алханкалинцаше Ерриспоони коммунистически субботник долча дийнахьа даьха толамаш дувцаш да Ермоловскерча киномеханика **Я. Цуева** письмо. Ермоловски птицефабрика болхлоша 21 апреле 12 эзар сома маьха продукци кийч а еш, шоаш даьккха 250 сом ахча пятилетка фонда юкъедихьар. Ермоловски ДОК-а коллективо арахийцар 4,5 эзар сома маьха продукци, хӀаьта Ермоловски элеваторе болхлоша кийчйир 250 тонн комбикорм. Ерригa арахийца продукци 16 эзар сом мах болаш хилар.

ИтталагӀча пятилетка хьалхарча кхаь шера планах совгӀа 2,8 миллион сома маьха продукци аре а хийца, пятилетка дийлагӀча шера хьинар кхо ца деш 2 Ленински района промышленноста болхлоша къахьегаш хиларах дувц **Х. Дадаева.** ХӀанз районерча комсомольцех дукхагӀа бараш къахьегаш ба «Пятилетка задании В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дента кхоачашъергья» яхача девизагӀа. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цӀи еннай укх тӀехьарча шин шера районерча кхо эзар комсомольцаи кагирхочоа. Шоаш доахача дог гӀоздоахача толамашца районе дика йовзаш я ВЛКСМ ЦК Знах енна «Красный молот» завода № 16 йолча цехера токарь Ольга Павлова, швейни производствени объединенера хӀамаш тегар, комсомолка Батуваева Сацита, кхы дукхахбараш.

КОМСОМОЛЬСК-на-АМУРЕ. Укх шера хьахиннача кердача баьцадаарий хьалхара тоннаш города а Байкало-Амурски магистрала Малхбоалерча участка а торговле организацешка дӀалхьийтай «Восток» яхача теплични совхоза коллективо. Хабаровски крае эгара къонагӀа берех боахам ба из. ХӀара квадратни метра тӀара шера укхаза чуэц 25 килограммага кхоачаш духьа нарсаш.

СУРТАШ ТӀА: 1). Хьалхалатта баьцадаараш леладераш Н. Силинован (аьрдехьарьяр) О. Саньков нарсаш чуэцаш ба.

2). Торговле организацеше дӀадохьийта баьцадаараш.

А. ГАЛУЩКО суртащ.
ТАСС фотохроника.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

(Чекхдаллар. ДӀадолало 5-чу агӀонехь.)

«Чечингражданпроект» институте гӀолла

Ананченко Вера Павловнана — инженера.

Попова Зоя Сергеевнана — группа кулгалхочоа.

Рязанцева Мария Васильевнана — корректора.

Федорова Вера Яковлевнана — корректора.

«Чечингустройтранс» яхача производствени автотранспортни объединене гӀолла

Алиханов Владимир Самуиловича — инспектора.

Иванова Антонина Владимировнана — ворнировщица.

Лунин Петр Герасимовича — ГО гӀолларча болхлочоа.

Осипов Георгий Артемовича — ОТС начальника.

Пирожок Иван Васильевича — шофера.

Грозненски автомобильни тресте гӀолла

Дудаев Бетте Дулаевича — шофера.

Лешинский Валерьян Викентьевича — бригадира.

«Грознефть» объединене тампонажни конторе гӀолла

Тотиев Алихан Евдокимовича — технорука.

Балашов Степан Федоровича — машиниста.

«Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски управлене гӀолла

Балин Анна Федоровнана — прессовщицана.

Грядин Николай Ивановича — слесара.

Лысенко Виктор Гавриловича — водителя.

Черное Михаил Ивановича — автоколонна начальника.

Шаталин Николай Петровича — электромонтера.

Щенина Анна Леонидовнана — планови отдела начальника.

№ 7 йолча тресте Грозненски МУС автобаза гӀолла

Артющенко Алексей Николаевича — шофера.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлош управлене гӀолла

Мищенко Иван Федоровича — керттера инженер хиначоа.

Лиховой Дмитрий Иосифовича — пенсионера.

«Жилгражданстрой» тресте СМУ-5 гӀолла

Умахов Татархан Хадижбековича — болхлочоа.

Геращенко Евгения Тимофеевнана — бухгалтера.

«Чечингсельстрой» тресте гӀолла

Носенко Александра Кирилловнана — экономиста.

«Чечингсельстрой» треста УПТК гӀолла

Борисова Мария Федоровнана — юрисконсульта.

«Грознефтехимстрой» тресте гӀолла

Басов Александр Петровича — газосварщика.

Сенчев Петр Сергеевича — слесара-монтажника.

«Монтажтермоизделия» [redacted] Грозненски специуправлене гӀолла

Вишин Дмитрий Лаврентьевича — плотника.

Горелая Нина Кондратьевнана — изолировщица.

Костенко Тамара Даниловнана — бригадира-изолировщица.

Шарманова Вера Ильиничнана — бухгалтера.

Шулова Лидия Федоровнана — йоккхагӀйолча бухгалтера.

Ленина ордена № 7 йолча специализированни тресте Грозненски монтажни управлене гӀолла

Глухов Николай Федоровича — слесара-трубопроводчика.

Дьяков Федор Владимировича — слесара-монтажника.

«Кавсантехмонтаж» треста Грозненски монтажни управлене гӀолла

Фунтиков Александр Григорьевича — слесара-сантехника.

«Севкавнефтестрой» треста № 5 йолча дӀа-юха лелача механизированни колонне гӀолла

Олейник Василий Матвеевича — столяра.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене жилищно-коммунальни управлене гӀолла

Алещечкина Александра Алексеевнана — дворника.

Баранова Александра Семеновнана — болхлочоа.

Бельяник Иван Демьяновича — слесара.

Воробьева Нина Николаевнана — кадрашта йолча инженера.

Голева Екатерина Федоровнана — болхлочоа.

Дунова Вера Михайловнана — уборщицана.

Дзюменко Любовь Афанасьевнана — болхлочоа.

Коноваленко Прокофий Тарасовича — болхлочоа.

Колбенко Зинаида Ивановнана — уборщицана.

Майор Рудольф Константиновича — слесара-сантехника.

Перов Глеб Ивановича — слесара-сантехника.

Севастьянов Григорий Георгиевича — болхлочоа.

Тарануха Николай Васильевича — пенсионера.

Чернозубов Степан Ивановича — болхлочоа.

Шустов Иван Ивановича — пенсионера.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлош управлене жилищно-коммунальни конторе гӀолла

Афанасьева Надежда Кондратьевнана — дворника.

Байсунгурова Анна Федоровнана — дворника.

Ведичева Раиса Николаевнана — комендента.

Гайдукова Мария Никифоровнана — уборщицана.

Маругина Александра Ивановнана — бухгалтера.

Панфилова Александра Семеновнана — керттерча бухгалтера заместителя.

Петросянц Айкануш Гаспаровнана — курьера.

Репкина Нина Ивановнана — слесара-сантехника.

Сухорунов Федор Антоновича — мастера.

Ткачева Елена Ивановнана — дворника.

НГӀАССР бахача наха бытовой гӀулакх даран министерство «Грозгорфоторемонтбыт» объединене гӀолла

Сухаревский Глеб Ивановича — пенсионера.

Гончаревский Николай Захаровича — пенсионера.

Смирнова Александра Александровнана — пенсионеркана.

НГӀАССР торговле министерстве Грозненски универмаге гӀолла

Галкина Валентина Григорьевнана — йоккхагӀйолча кладовщица.

Марковская Клара Станиславовнана — йоккхагӀйолча товароведа.

Нехаева Хазаш — уборщицана.

Петросян Астхик Айроповнана — болхлочоа.

Сосонова Елизавета Георгиевнана — болхлочоа.

Тарарин Василий Ивановича — администратора.

Тюшилова Вера Ивановнана — секце заведующица.

Тенишева Александра Харитоновнана — йоккхагӀйолча продавеца.

Мерзоева Мадинат Ансаловнана — уборщицана.

Нохч-ГӀалгӀай республикерча потребсоюза универсальни торговни базе гӀолла

Сайфуллаева Шамсетдан Хайруловнана — тайп-тайпара балхаш дечоа.

Холодова Александра Ефимовнана — йоккхагӀйолча бухгалтера.

Шепелева Анастасия Васильевнана — грузчицана.

Столовей Грозненски тресте гӀолла

Багрова Анна Ивановнана — кассира.

Белайченко Анна Ивановнана — кухнерча болхлочоа.

Басова Валентина Владимировнана — повара.

Махмедова Ментийта Шусаковнана — буфетчицана.

Малашкова Анастасия Павловнана — планови отдела начальника.

Мосленко Тамара Сабировнана — болхлочоа.

Поликарпова Надежда Васильевнана — уборщицана.

Саркисова Амалия Ахтеосовнана — буфетчицана.

Сидорова Анна Максимовнана — болхлочоа.

Эдилова Петимат Эдиловнана — уборщицана.

Эпова Мариам Филипповнана — кассира.

НГӀАССР Министрий Советерча общественни кхача управлене фабрике-кухне гӀолла

Дьяченко Галина Вечеславовнана — буфетчицана.

Зрайченко Елена Михайловнана — болхлочоа.

Ковед Анна Григорьевнана — болхлочоа.

Маскурова Мариам Сальсаевнана — болхлочоа.

Натаева Тамарена — уборщицана.

Потехина Анастасия Степановнана — буфетчицана.

Федосова Елена Ивановнана — калькулятора.

Шелюшникова Мария Иосифовнана — кухнерча болхлочоа.

Грозненски педагогически техникуме гӀолла

Арутюнов Иван Григорьевича — преподавателя.

Миркина Зоя Тимофеевнана — преподавателя.

Ананьинов Матвей Андреевича — преподавателя.

Мирошник Александр Митрофановича — учебно-производствени мастерской заведующега.

Некрасова Анна Яковлевнана — преподавателя.

Коваленко Людмила Николаевнана — преподавателя.

Горбатенко Таисия Васильевнана — йоккхагӀйолча библиотекара.

Панова Валентина Петровнана — уборщицана.

Шамарина Тамара Николаевнана — преподавателя.

№ 1 йолча берий поликлинике гӀолла

Гренцель Матвей Давыдовича — лора-хирурга.

Глущенко Анна Семеновнана — медсестрана.

Дадашева Марьям Шамиловнана — участкови лора.

Кондратова Августа Ивановнана — медицински сестрана.

Мирошниченко Тамара Михайловнана — медрегистратора.

Савельева Серафима Яковлевнана — отделене заведующега.

«Солнышко» яхача берий саниторе гӀолла

Васильева Валентина Александровнана — санитаркана.

Голованова Мария Борисовнана — сестра-хозяйкана.

Желонкина Татьяна Ильиничнана — медсестрана.

Карпенко Вера Михайловнана — санитаркана.

Кича Александра Васильевнана — санитаркана.

Рубцова Татьяна Парфеновнана — санитаркана.

Рубцова Раиса Сидоровнана — санитаркана.

Суровцева Мария Ивановнана — санитаркана.

Ходосова Прасковья Александровнана — санитаркана.

«Ласточка» яхача берий саниторе гӀолла

Арсамерзоева Надежда Дмитриевнана — воспитательницана.

Желонкина Наталья Антоновнана — лора.

Сидоренко Елена Александровнана — воспитательницана.

Бугрова Анна Георгиевнана — няньна.

Нохч-ГӀалгӀай аптекоуправлене гӀолла, № 7 йола аптека

Губанова Анна Яковлевнана — кассира.

Иванова Евгения Кирилловнана — рецептора-контролера.

Козырева Полагея Степановнана — рецептора-контролера.

Лернер София Беньяминовнана — рецептора-контролера.

Попова Раиса Тимофеевнана — санитаркана.

Фролова Анна Ивановнана — рецептора.

«Грозненский» санаторе гӀолла

Рыбальченко Ольга Яковлевнана — санитаркана.

НГӀАССР уналлаш лорера министерство санитарни просвещене ЦӀа

Красноков Семен Андреевича — инструктора.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене вӀашагӀтехача ВОХР отряда гӀолла

Асуханов Хьамида — стрелока.

Клесте Анна Ильиничнана — пенсионеркана.

Менидов Нурдина — стрелока.

Перевезлов Павел Тарасовича — команда начальника.

Ромко Анна Семеновнана — стрелока.

Степаненко Евдокия Ивановнана — группа начальника.

Тавурнева Валентина Алексеевнана — стрелока.

Яхьяев Кудус Хамдиевича — стрелока.

Ясаев Ахмед Ясаевича — стрелока.

Заводской РОВД-ерча ведомствени йоалача охрана отделе гӀолла

Шевцов Павел Сергеевича — хьехочоа.

Антонова Анастасия Васильевнана — хьехочоа.

Ахаев Якуб Ахаевича — хьехочоа.

Бровченко Нина Игнатьевнана — хьехочоа.

Гутенко Дмитрий Егоровича — хьехочоа.

Гриценко Юрий Степановича — электромонтера.

Ешкина Анна Николаевнана — хьехочоа.

Карьнова Елена Николаевнана — хьехочоа.

Новосельцев Федор Филипповича — хьехочоа.

Поддубный Петр Илларионовича — хьехочоа.

Пинцус Песя Давыдовнана — хьехочоа.

Фомичева Валентина Ивановнана — хьехочоа.

Балкин Павел Афанасьевича — хьехочоа.

«Вторчермет» Нохч-ГӀалгӀай республикански предприяте гӀолла

Новокрещенов Петр Васильевича — отделе начальника.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИН.**

г. Грозный.
1979 шера 18 апрель.

ДОЗЗОЛ ДЕХЬАРА

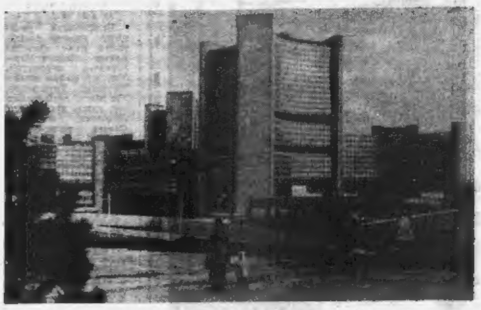

АВСТРИ. Вене хьалъъ йолаш латт ООН Центр (сурта тӀа). Укх шера августе цхьайола дунен халкъашта юкъера организацеш МАГАТЭ, ЮНИДО, кхычарам дӀачутӀоргья ху чу. ХӀаннарча тайпара йола эз корпус хьалъе йолаьър 1973 шера. Мел эша хьалеш хургйа укхаза боах бе хургвоаца 5000 сага.

Ю. МЫХОДКИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕ—ЦХЬАН КӀИРАГӀА

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕНАЛЕЧА НИЗАШКА ХЬАЖАР

Ерригача континенташ тӀарча бӀаьш миллионаш болча наха дӀадахача кӀирагӀа деадир дунен халкъашта юкъера къахьегамхой солидарноста денале цӀей.

Нью-Йорке ЦхьоалагӀча майна хетаь хиннача митинге къамаьл деш США Коммунистически парте Генеральни секретаре Г. Холла дагадохийтар 90 шу хьалха, эггара хьалхара ЦхьоалагӀа май деадеча хана социализм алха теори мара ца хиннилга. Тахан, белгалдаьккхар цо, реальни социализм историе, дунен революционни процесса керттера барех низ ба, социальни прогресса лард я.

Социалистически мехкаша дерригача дунейга дӀаьхокх шеко йоацаш йола кердача строе совленаш. Цунна чӀоагӀа тешал ду укх шера шийх тхьаьитт шу дизар деадеш йолча ВӀашн Экономически гӀо дара Совета (СЭВ) состава чудоагӀа мехкаш цӀаккха ца хиннача тайпара сиха экономически дегӀадоагӀаш хилар. Цар къамаи дохода берригa боарам 30 шера 10-зза лаккхбеннаб, хӀаьта промышленни продукце боарам —17-зза. Шоай индустриальни низага диллача СЭВ мехкаш Малхбузен Европал а, хӀаьта иштта ВӀашагӀкхийтача Штател а тӀех да.

Укх гӀозача бӀаьстан денош социалистически паччахьалкхений халгӀаш экономически, Ӏилма ; техническе дерригача доагӀошка а культурни вахаре а даьхача кердача толамий итогаш еш хилар. ДегӀадоагӀача мехкашкара къахьегамхой ЦхьоалагӀа май деадеш хилар царгӀатон шоай лоӀаме хилари чӀоагӀдара, къамаш вӀашн кхотадара, колониальни замах юхедиса хала гӀулакхаш сихагӀа дӀадихара байракхашта кӀал.

Къахьегамхой деналеча низашка хьожача дийнахьа профсоюзий Дерригдунен федераце дунен халкъашта юкъера профсоюзни болам цхьоагӀо йолаш хилара а, сийрда кхоане бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсама эффективни гера хинна дӀаоттара а тӀехьа лоаттабеча къовсаме керда доккхий толамаш дахар лоаш ше хилар дӀакхайкадаьд. Цунца цхьана профсоюзий Дерригдунен федераце тӀахьийхаб дерригача мехкашкара къахьегамхой керда тӀемаш хьедерашта духьала. Эггара чӀоагӀагӀа милитаристски реакционни долча гӀозарашца барта а баха дуне юха а тӀема Ӏазапага кхоачаде гӀертача китайски гегемонисташта духьала шоай низаш оарцагӀдаха.

МАШАРЕИ ЦХЬАНА ГӀУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРЕИ НАЬКЪАГӀА

ЧӀоагӀа теркам тӀабахийта а раьза болаш а дерригача дунен тӀа Ӏомаеш я Москве хиннача советско-французски вӀашагӀкхетара итогаш. шин мехка юкъера гӀулакхаш дегӀадоаладара перспективаши лостамаши белгалдаь, переговораш хиначул тӀехьагӀа кулгаш яздаь дола лоархӀаме документаш. Массови информаце средствашa дерригача дунен тӀа дӀахадийтад Москве кулгаш яздаьча советско - французски документий а дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий практике керда деш санна йолча соглашене а хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева даьча къамаьлашта [illegible].

Шийх оагӀонгахьара Франце президента В. Жискар д'Эстэна а Москвера Париже юха цӀаккхаьчача тӀехдаьнна дика хӀама санна лаьрхӀад шийх визита итогаш. Кулгаш яздаьча документашта юкъе эггара лоархӀамегӀа лаьрхӀай по кхохкам кӀаьдбарен машарая пайда бертболаш Советски Совзан Францеи юкъе цхьана гӀулакхаш дӀа-юха леладелга дӀахо дегӀадоаладара йола программа. Цунна хетачох из документ шерра хьалаца доагӀаш да, хӀана аьлча, цу тӀа дувц Советски Союзан Францеи юкъе дӀа-юха леладергдолча политически, экономически, культурни гӀулакхий тайп-тайпарча аспектий хьакъехьа.

«Юманите диманш» яхача французски газето кийса белгалдоах московски переговорий итогаш советско-французски цхьана леладеча гӀулакхий довзонел таьнна арайоалаш хилар. Москве тӀаийцача программа, ладу газето, «дикача оагӀорахьа влияни ергья Европерча хьала а бӀарчача дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашта а».

Цу гӀулакха иштта боккха мах бар хида доагӀаш хӀама да. Хозахета ладац дуккхача газеташа, паччахьалкхени общественни делелаша еча заявленеш тӀа Москве керттера теркам тӀом хиларе бола кхерам дӀабаккхара, Европе а дерригача дунен тӀа а кхохкам кӀаьдбара политика вӀашагӀтохара тӀаерзаь хӀанзарча заманa эггара актуальнегӀа йола проблемаш йийцай яхаш.

Американски кепайоазоно къаьстта теркам тӀабахийтаб переговораш йолаш московски вӀашагӀкхетар дунен халкъашта юкъера хьал дукхахча негативни явленеша чоалхане дерзадаьча хана, машарен кхохкам кӀаьдбарен гӀулакх кхы а чӀоагӀагӀа а дерригӀа а лорадакха даргдоацача кхаьчача хана, аьнна Л. И. Брежнева аьча заявленена. «Бостон глоб» яхача газето цунна дувзаденна белгалдаьккхад советско-французски лакхехьарча вӀашагӀкхетаро цу оагӀонга диллача шин мехка юкъе кхы а дикагӀа гӀулакхаш леладара бола никъ хьабелл, аьнна.

Советско - французски переговорий конструктивни итогаш чӀоагӀа мога а еш дунен прогрессивни общественность а иштта тӀехьа и геро Ӏоаделга соцадийтара, кхохкама кхуврчаш дӀадахара, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чӀоагӀъяра, паччахьалкхенашта юкъе тешам хилара наькъаш лохилга шоай мехкашка а сихдера.

ХОРЖАМАШ ЧАКХДАЬННАД—ПРОБЛЕМАШ ЙОЛАШ Я

3 мае Англе парламентски хоржамаш хиннад. Мехка буржуазни [illegible] вӀашагӀйоллара боккъо къуссаш хиннача керттерча шин буржуазни партех котбаьннаб консерваторащ. ТӀехьарча диъ шерай ах шерай Ӏаьдала доал деш хиина лейбористски парти оппозице ялай. Англера парламентски бурчолг хӀанз аьттехьа баьб.

Хоржамаш чакхдаьнначул тӀехьагӀа лондонски фондови бирже цӀаьхха айенай йоккхагӀйолча кампаней акцей курсаш — из бахьан долаш акцей маьхаш массехк миллиард фунт стерлингаш лакхденнад. Англерча йоккхача капитало массаза а лерӀаш хиннад буржуазни шин партех шийна гаргагӀа латтар консервативни яр йолга. Котало мога а еш английски предпринимателаша дог доах консерваторащ лейбористел дикагӀа английски капиталa хьашташ кхоачашдеш хургхиларга.

Бакъда, гаьнара дар еттара дикагӀа гуш барака белгалдоахачох. Англерча доал деча классай бахьан дац сел чӀоагӀа гӀадъяха. Лейбористаш йишабар аьнна доал деш бараштa аттагӀа курсаш Англена хьалхашка летте чоалхане, хӀаьта хӀанз консерваторашта юхе йита проблемаш къоастае. Из — эггара хьалха хьабе болх боаца цаӀи ахи миллион нах чубоагӀа эскари итт-итт процент тӀаккхеташ айлуш доагӀа ахча дай далар.

Е лейбористаша а е консерваторашa а шоай хоржамашта хьалхарча манифестацешка хьаланзар халача экономически хьалах мохк кӀалхара баккхара бола цхьаккха реальни никъ. Йоккхача бизнеса лоара да лерхӀаш «панацея» хьисане промышленноста цхьадолча доакъошта денационализаци ира, профсоюзешта дукхьалара законодательство чӀоагӀдара программа оттаяй консервативни парте.

Бакъда, гӀулакхал санхеташ болча берригача обозревателашта дика хов из — хьабе болх боацаш нах хилара, ахча дай даларен проблема къоастаяра бола никъ боацилга.

Иштта эттача хьалашка Англе Коммунистически парти мехка миллионаш болча къахьегача наха лоаш йола керда политика мехка кийчъяра тӀехьа я.

Хоржамий итогашa дӀахьекхар къахьегамхой хьашташ теркал ца деш доал деш хиннача лейбористашта харжархой раьза боацалга. Цудухьа хӀанз, английски коммунисташа белгалдоаккхаш ма хилара, цӀаккха ца хиннача тайпара къахьегамхоша даьккхар лорадара къахьегама наьха дерригa низаш оарцагӀдаха деза. Паччахьалкхен экономика сектор шеръяра тӀехьа, миллионаш болча къахьегамах доагӀар тӀатохаре тӀехьа, уналлаш лорадаран наха чуӀе цӀеноц хьалдаран йоагӀа ассигнованеш лакхъяра тӀехьа я Компарти. Цо тӀахьех къахьегамхой машарах геро дӀадаккхарах тӀехьаре, тӀема кийчо ярга дӀаухийтар кӀезигдара тӀехьаре болам чӀоагӀбе.

Г. ШИШКИН.

1979 ШУ — ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БЕРА ШУ

Анголан Халкъа Республика. Нальа краз.
В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

10 шу сов гӀа ю я Къилбаседа Ирланде хаддаза нaxa Іазеп тӀехоттадеш тӀемалойн полицин йола. Провинце лелаш йола чрезвычайни законодательства система моттигашна балаxа нахa гражданск бокъонаш Іотоlaрa тӀаерваль ю.

СУРТА ТӀА: Лондондеррий яхача североирландски города улицашка.

ТАСС фотохроника.

Дикача нахах

МОГАШ МАЬРША ХИЛВА

Школа йистелькиха воаллаше Крупин Анатолий медучилище деша вахар. ТӀехьлиха дешаш из чакх а яьккхар цо. ТӀехьаr1a из профессе ше хержай аьлла дехьа в велавзар. Баькъда, хьалхарча хана атта дацар. ниттa дале а цу халонашка юхатоханзар из. Шийна ца ховр, шийна де ца могар бокктагӀа болча новкъостаршка хетташ, медицински литература дешаш, справочникаш Іомадеш демтаре денга тӀакхе воланелар шиш байна. Цудухьа дукха ха дӀалехьа нахa лоархӀаш вола специалист хилла дӀаэттар.

1941 шу. Волабелар Сийлахь-боккха Даймехка тӀом. Даьха лоре аьнна гӀеттар дерриге советски халкъ. Эттара хьалхарча денош восинонаге вахар Анатолий. Комиссар дуьхьал воллаше фронте вaxa боьгьо аьнкхар. Даьха лорешт кхыча бӀухошца эзараш йола километраш никъ бер цо. Дукха в во в дукха хIама біаргадайра цунна.

Іа. 1942 шу. Западно-украински фронт. Наступлене гӀо, аьнна, приказ кхаьчар Анатолий Тимофеевич чуноагӀача батальоне. Етта йолаелар йоккхий тоаш, «катюшаш», тувсаш яр бомбаш. Мантало буц хьокхаш санна боабе болабелар фашистий гӀаьрахой. Вра а бора човнаш а хулар Анатоле новкъостаьшта. Лелхача бомбашта, пхорчашта кӀал доарахой лохаш. цар човнаш ехкаш лелача хана ухканна шийна а човйэр. Из тайпа човнаш хийла хулар Анатолий Тимофеевича, цхьабакъда, массаза ший човнаш ерзалехьа госпитазера ара а валие тӀем тӀа дӀаводар из.

ДӀадахар хьоэ. Берса тӀема шераш. ТӀем тӀа дахкха массехк соагӀат а лолаш машареча къахьегама тӀаенӀрзар Анатолий Тимофеевич. ТӀехьарча итт шера цо болх бу Ермоловски коa тӀарча оьлхазарий совхоза медпункте. Цу хана дене, ди-бийса ца къоесаш, шийн юртахой могашал лоранш хьинаре къахьегаш хьавоагӀа из.

Ахкан дӀайха ди. Анатолий Тимофеевич балха воаца ди. Городе вахе аьнна автостанце вaxa латт из. Йоаккхача сага жамараш хьайлад хьа новкъостел аш, аьнна тӀавоагӀа саг. Шийн гӀулакх а дите цомогаш яр йолча вода.

Шийла Іаь бийса. Бийса юкъе яхача хана шIарах хIама тох. Крупин дӀаара ваьлча Исахов чӀоагӀа цамогаш хиннав йоах, шелало ухавеш ара латтача саго. Массехк минут ялча цига дӀакхаьчача лоро дарба дий гӀоале ю цамогачунна. Цига Анатолий Тимофеевич чукхаьчача, кӀала ухханга хьежаш ба: дог дӀалхьлад. Лоро гІо-новкъостал ду цунна а. Сатоссаш піа кхоач Крупин. Уж тайпа бийсаш кӀезига нийслац цун балха.

— Дукхаза нийслу тха Анатолий Тимофеевичагара гӀо оьнаш моттигаш, — йоах цун юртахочо Нукаева Завлас, — баркал цунна. Дика специалисти хьаьнала къахьегамхо ва из. Оаха дег тӀара баркал кхейкаду цунна. Могеш-маьрша хилва из!

Я. ЦУЕВ.

ДегӀаух Прикарпатьера курорташ

• Профсоюзий ураждехо лорарча моттигаш юкъе къьесте моттиг дӀалоац Прикарпатья курорташ. Уж я, эттара хьалха, Моршин Трускавец. Уж дӀахо дегӀайоалавах дуьц профсоюзий Львовски областной Совета председателя Георгий Пылыпка:

— Дукха хIама ца хиннав 70 эзар саг хилар дӀадахача шера Моршин яхача дьуз курорте. Архиве уйл цун дукхьашхарча сезонах йола отчет. Доккха доаца кхоьаш цIенош, дагача водовод. 39 пациент. ХIаьта тахан уйхаза хьалъяй хIанзарча ханара курортин городок. Уйхаза баькарий муньегIа я пансионаташ, дарбан кхачан столови, берий бешаш, ясли, бытен культурах предприятеш. Уйхаза я бiа кхача чакхбоаккхача органашта хулаш долча лазарашта диагностика ярем терапеи хIанзарча хана эттара дикагIа лоархIаш йолча методаш пайда эца «Днестр» яха вай мехкара эттара йоккхагIа йола гастроэнтерологически санаторий. Курортин поликлиника низал бархIазза лакхделнад тӀехьарча тикъань шера: тахан цун тӀаоца йиш я 1800 саг.

Карарча пятилетке курорташ дегӀайоалабара хьахийцад итт миллион сом. Хьалъергнья навнек беран йола комплекс, нерда санаторий, 1000 моттиг йола столови, массаж яра кабинет а йолаш йола дарбан-наьи ду бассейн. ГӀулакх деча персонала лаьрхӀа дола нахa чубеxa цIенош.

Шер-шера бӀаь тикъа итт эзар соагӀа саг воагӀа вокх Прикарпатски курорте — «Нафтуся» яха шийн дарбан хий бахьан дӀайязача Трусковце. Химико-физически составаген организмана еча физиологически действеген диллача цунна наийсалр йоацеш я. Курорта дарбан бала — жамараштa, сип лелача нахьнашта, дихна хулача лазарашта саг лазарех цIеннеш воздействи ю. Шенара диабетах подаграх дарба ду 13 минеральни хьаст.

Трусковец сахха дегӀайоагIа. УрагӀа ухаш латт 10 — 12-эза вIаштIара хь нердача санаторий здавеш, хьалду нахa чубаха цIенош, тикаш, берий бешамаш. ЧІоагІьнй Трусковец дегӀахара генеральни план. Цо торо хулийтарга гаргтарча 7 — 10 шера ну курортах Сочехи Ялтахи тара йола Іалальмате йоакха здравница е. Перспективе — школен спортивни базен а йолаш йола берий санаторий, 18-эза вIаштIара ях гостиница, шерра торговк центр хьалъяр.

Прикарпатья курортий дезал шерлуш латт. Дукха ха йоацаш Сходница яхача поселкана юкхе тохкамхошта гуьабьнниеб мальхьора минеральни хий дола дарбан хьаст. Тахан уйхаза хьаьеш латт нерда курортин корпус.

(АПН).

Вай сийлахьча Даьхен массе маIинге санна хеддаза берий йоакхо ю вай республике а. Царна доаддар, эшар Іалащдар, дикагӀдар, хозагӀдар бераштa хьожадар — ниттa да советски нахьа лоархIамегIа дарех дола декхар. Бераштa гӀозе, самаргӀата вахар Іалащдара, уж могаш долаш, дешар хьекаш, къахьегама, физически, нравственни кхетам луш хьалкхедара дукха гӀулакхаш ду Нохч-ГӀалгӀайчен столице — Грозне. Укх денощка дахи цига латтаргӀолаш Л. Мусорова цӀерагӀча парке дӀаоттаьнй ТУ-134 яха самолет (сурта тӀа).

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КӀезига пайда эц багахбувцамах

Кхуьш воагӀача тӀехьенна коммунистически кхетам балара балхо дӀадех из дерригIа вIаштIехьбаьнкхара йолаш мел йолча торонех баьза пайда эцалта. ТIаьнха ховш ма дий, коммунистически морала юкъехкхача адамлел кхьарча гахкаша халкъа фольклоро Іоааьраш а чулоацалга.

БIаьшерении йоахзаля халкъо хаддаза уйла еш хиьнай хозачун а нйрчачун а, бамъдолчун а харцдолчун а, сагах йоахкача дикачех хочен оамалий хьакъезьа. Уж тайпа уйлаш ер ше хьа мел Іоадаь хьакъале дола хIамаш халкъо аьнкхилхьад фальгашта, кицанта, иллешта, оальнешта. Цудухьа кхетам балара даьнье шийх шортта торонаш йоахкаш я хIара къамаи фольклор. Цунах хийцца пайда ийбе мегаргба атеистически, интернациональни, патриотически а нравственни а кхетам балара балха тIа.

Белгалдаккха доагIа, моллагIдолча къамаи багахбувцама юкъе дьна дуьхьалара мотиваш йола моттигаш кIезига йоаддига. Дьна чулоацама а дьна даьнта а дуьхьаларе уйлаш дукха йоахх мохчий а гӀалгӀай а багахбувцамех.

Вайнахьа фальгашна моллла шийна бода аьттув дукха фухха де кийча воли саг санна вуэц. Иштта, масала, шийна хьаннл хургйолга хайча деннача жІалена яьсе деша а из нах боахачa кашмашна дӀадолийта а рьлза ва из. Бус нийй чу ваьле шийн дос цхьайсе долаш волча доалхочун хьал буг по чурабельнке, кхьдола детаза хIамаш ду. Цу тайпарча произведенеша художественни меттала хьахьокх къамаи сакхетамаш дьна практикеи шоайла тарлуш йоацилга. Дьна «ганзаш» моллагIдолча лаьттан тIарча хIамай боарамга нхоачаеш Іолоха а еш, цар чулоацама юкъе цхьянкха тамашийна хIам довцанга гучадоах фольклоро.

Хоиш да дешархой сакхетаме атеистически уйлаш котйоахилга коммунистически кхетам балара балха згара човлханегIа дола кхьа долга. БоккхагIбараш къьастта тахькъал, эадел долам хилар няш гӀулакх до из. Цул совгIа, атеистически пропаганда формаш къьгта а дешархой терамч тIаоэаш а, царна сакхердаме хила еза. Кхетаде хал иш нхетанца хьалекха фаьлг, кица моллагIдола къамах яра дош из дерриге а шийх довлалаш долга. Эмоциональни воздействи яра боккха из ба фольклор.

Адамий сакхетам а дьна чулоацам а вIашш бувзалуш па хилар, дьна идеологепа халкъо лоатгбаь шийн тайпера къовсам хьахьоккхара традици ширача замалалье деза хьайоагІаш я. Вайнахьа ширача наьрт-орстхой эпосе а тIехь йолаш а сага нравственни даьлашка къонкам лоттабара нотнаш.

Турпала Къурагъах долча гIалгIай оамало дувц саги дакъах къоведвалиах дьлд. Далла дуьхьалвальнача Къуркъаш сурт-сибат сийрдача басаранца дилла кьамо. Кlоаргта маlан долаш, турпала мера карагІардоацаш да наьха дуьха цо деш долш гIуллакхаш. Къьча тайнарa хьахьенкха къамо цунна дукъала лаьтта даьла Села. Из ва къиза, нах ца безаш. Цунца къовсабекна наьртоpстхой нотбоалаш хьахьехаб гIалгIай оалам.

Хьехархочо пайда эца могаргболаш хIама да фольклоро дьынн а дьнна а зама мел йода хувалуш хиннилга хьахьокхара. Ямечески дьна метта буьалба да чIоагIбенна дӀаэттача къамо шийр пуьях доахна харцдареш, цудухьа багахбувцам тIа бегбьнникер цо а.

Иштта, дукха торонаш лу фольклора интернациональни патриотически кхетам балара а. Шийн нкцаша, фальгашa, нкоанолгашa, иллешка халкъо хестабьеб Даьхенцара безам, барцхьоагIо, къамий доттагIал. Вайнахьа фольклора башкадика оагIув и цо кхьча къамашцара доттагIал хестадар. «Оалхазара низ — тахьалах, боал, сага низ доттагIалех», — йоах вайнахьа кицо.

ХIара хьехархочо новрайоагIаргья фольклора юкъе интернациональни а патриотически а кхетам лара материал. Иштта, «ДоттагІ — гIалгIа, доттагІ — черсе» яхача фальгa тIа дег чу дуьургдоалаш дийлад гIалгIачоех черсечоех юкъерча доттагIала сурт. Хьана дикагIа тIаьнара, вишоадела чIоагIагIа хилара шоайла хьувс фальгa тIа шийн доттагIчо. ДоттагIал гIо доаьд цара шоанта дуьхьал мел эттача халонашта юкъе гIолла шоай дог-безам чакхбаккха.

Вайнахьа турпала эпически иллешца хьежача а хьехархочо кораергья къамий доттагIала мотиваш. Масала, «Эрсий кIаьнти нохчий кIаьнти» яхача иллe тIа нохчий кIаьнто шийна гIо деха дех эрсий кIаьнтагара. Эрсий кIаьнто веза хьанна вах тIаьц шийн нохчий доттагIчо. Шийна могашдола гIо а ду цунна. Тайп-тайпарча къамий валагаша вIашш тIем тIа гIо дарах дувцаш да «Гехий воІ Гихов Аьнхбе воІ Лорсн» яха илли. Эрсий кIаьнташна тайп-тайпарча къамех болча кIанташа лезадета доттагIала гIулакхех дувцаш кхы а дукха иллеш да вайнахьа.

Дика пайда эца мегаргба фольклорах нравственни кхетам балара а. Цхьабакъда, цу йоккхайча торонех кIезига пайда нйбу республика школашка. ДIахо да мегаргдолаш хIама дац багахбувцам дешар хьехара процесса йистоткха латташ хилар. Цу лоархIамеча гIулакха тIа кхоачамбоацараш дӀадолалу программаш а дешара пособеш а уттаcча хана. Багахбувцан Іомабара программаца хьакъовсташ ха а дешара пособешта юкъекухьа тексташ а кховчам хилара галья я.

Наьна метта литературах йолча тимольни хрестоматешта юкъеехулла тексташ массаза а хилац дикагIьярех, кхетам балара гIулакха кхычареа дукхагIа пайда хьаьбарбарех. Цул совгIа, тамашийна хIама да юкъьяннара классашта йолча цхьайолча пособешта юкъе массехк хоил-доаьдан дІайзйхачa кхы вIалла фольклорин тексташ ца хилар а. ХIьаа вIаысагIдолча берашта кхетае аттагIа йолча тайпара гулъь ма йий халкъа духовни ганзаш.

Иштта, фольклорин произведене маIан, къамин исторически вахарцара цун бувзам кхьа ца хьокхаш уттадь хул текстех дола хаттараш а комментареш а. ХIама довзарца бола берий безам гIеттабеш. произведене турпалий сурт-сибатий лоархIамах цара уйла яйташ хила деза уж хаттараш.

Хьалхаргья вай цу тайпара йола массехк пособи. Иштта, 1974-ча шера кхы цIаьхказа а арахийцача нохчий букварa тIа дерригa a 10 хоьил-доаьдаьи нохчий меттала бальекха «Боарха котам» яха фальги мара багахбувцамцара кхы хIама дац. Тоа а дав 1975-ча шера шоазагIa арахийцача гIалгIай буквара тIа а дац 6 хоыл-доаьдаьи, 3 кицеи 1 скороговорнеи мара. Цхьанцадолча цу дакъера кхоачамбоацараш доахкаш я кхыйола пособеш а.

ДикагIча оагIорахья белгалдаккха мегаргда Х. Гадиевеи Х. Осмиевеи оттадаь 1974-ча шера арадаьнна 5-еи 6-еи классашта дола гIалгIай литература хрестомати. Цу тIа деррига а шийн метта латт. Лоацача, цхьабакъда, чулоацам болаш долча дешхьахе тIа дика дувц фольклора лоархIамах, белгалбаьккхаб наьна меттала коийхоэув хьакхоллара бола Коммунистически партеи Советски Іадалеи лоархIам. Цу пособе тIа фольклор дегIаахарах кхетам лу, дешархой багахбувцама новкхьераш дIаяздe тIаххех.

Фольклора ганзех республика юртарча школий хьехархоша дукхагIа пайда ийбе боагIа.

А. ТАНКИЕВ,
«Знак Почета» ордена Нохч-ГІалгІай истори, социологеи филологеи Іилма-тохкама институтa воккхагIвола Іилмай белхахо, филологически Іилмай кандидат.

ШКОЛАЙН БАХАЧА НАЬХЕИ ТЕРКАМГА!

ХьатIаккховчаш латт аьхкенара школьни каникулаш.

Къона доттагӀ! ЛоархIамеча гIулакха пачхьалкхена новкъостал де йиш йолаш ва хьо. Из да вай республика Іалама руьнкаш карадерзаделга, кхачан продукташцеи дарбан средствашцеи къахьегамхой Іалашбелга.

Йоакха АтагІе яхача юрта уллача «Кооплектехсырье» республиканска базо школашкара бахача нахагара дӀайю хьун йистошка, арешка, дьгIенашка тIаювлаш йола дарбан баьцаш.

ДIачуийцача сомах, комарех, дарбан баьцех оттадача закупочни мехашка хьежка воагIаш бола мах лу: йоагI-йоагIача продуктан дарбан баьцен 1 килограммах:

	[illegible]	[illegible]
Алтей оала	0—24	1—50
Марена оала	0—40	2—50
Девясила оала	0—22	1—00
Ландыша лорд	0—18	0—80
Нахен дац сесеги [illegible] баьца лорд	0—16	1—00
Дин барга лорд	0—17	1—00
Боча бIара лорд	0—09	0—60
Зверобой яха буц	0—10	0—80
Нигтий лорд	0—10	0—60
Барбариса лорд	0—16	0—80
Хьалхий хьоаа	0—38	2—00
Хьаьпийфенш	0—30	1—20

Нохч-ГІалгІай потребсоюзо дарбан баьцаш кийчъяра конкурс дІакхайкаьй. Лагерашкарча дикагIйолча комсомольски пионерски организацешта дружинашта хьохаергья йоккхий ахчан премеш.

Пионераш школьникаш! Шерра хьаллаца «Кооплектехсырье» базa дIадоладаьр, шоашта юкъе ях йоаржаг, гӀуз а еш хьачутела дарбан баьцаш, аьха сом, комараш.

Цa кхетар хатта мегаргда телефонаца: 3-38-10, 861-1-01.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

(Газета ергIаш номер арарг`а 9-ча мае).

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйренара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.35 — «Концерт — волес».
10.00 — Спектакль. Ленински комсомола цIерагIча Московски театра «Тил горовера хIамига саго» яха фильм-спектакль. Фестивальча — нараиладарам.
14.30 — Кораладарам.
14.30 — Советски эскадраха иттаьеча шийлайнера телевизионни документальни фильмий программа.
15.00 — «Хьахача». Телевизионни журнал.
16.10 — «Телестадион».
16.40 — Хьалхарча петарерия ибадйга. «Истори оагIонаш». ТОЗЕРО Ленински кхан.
17.20 — Иарала доттагIий [illegible]. Острава — Волгоград.
18.00 — «Іалаьш вахар».
18.30 — «ХIара сурта тIа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Хоккей бола СССР кубок. ЦСКА — спорта Днепропетровск трансляция.
21.15 — «Ха».
21.50 — Советски Эскара Александрова цIерагIча иалейн хахкаройн шиал ЦIечь байракха Академически ансамбль концерт. Йеставьнча — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

9.00 — Передачий программа.
9.30 — «Шахматно школа».
8.40; 9.35 — Ботаника. 5-гIа класс. ВальлоагIа бIаргча организм я.

9.00 — «Къоабосадоа тІайпашта шекъара воен». Іилман-популярни фильм.
9.50 — А. Прокофьева вокал.
10.10 — Французски мотт. 28-гІа передача.
10.40; 11.40 — Астрономи. 10-гІа класс. Сагалара хIамаш тьахлеой а лехІамхар а.
11.10 — В. Катаев. «Полка воі», студентанта-заочникашта.
12.10 — Лаькира математика. 3-гІа курс.
13.25 — Философи. ХIамайче
13.55 — Философи. ХIамайче буржуази социологеиа кхи йола критика.
14.15 — Йузашка аьшш болларфигта. Математика.
14.45 — Тха аьара хIаьнаш.
15.15 — Хьалхарчой урокаш.
15.30 — Спортивни гимнастика. Пон городаш матч.
17.20 — «Саикъьана берашт». Художественни фильм (телевизионни дакъа).
18.55 — «Нохч-ГІалгІай гІалая». Информационни программа (эрсий меттала).
19.15 — «Из да ма чаьта гарга уззар нохч» (гІалгІай меттала).
19.45 — «Вейса даьхьале хийла муи, берашІ».
19.55 — Литературни передача.
20.20 — «Массаза а дега тІа». Телефильма Грозненски студи фильм.
20.35 — «Дунеи тІа мерз хахийтара дуьхьа» (нохчий меттала).
21.00 — Ахтарова кхоачонера советски композиторий произведенеш. Р. Щедрин. № 1, 2, оркестраца фортепьяно дола концерташ.
21.30 — «Берашта бахача [illegible]» яха художественни фильм.

РАДИО

8 МАЙ

6.00 — «Юрта хIалораш» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газета обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Ахарам (эрсий меттала).
8.15 — Передачий программа кхеттанах лахаш (эрсий, гІалгІай меттала).
8.25 — Хоииш.
8.30 — Музыка.
8.45 — «Дуьен хьалхашта ситара обозрени» (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога вену» (гІалгІай меттала).

9.30 — «Къона замана». Передача (гІалгІай меттала).
10.00 — Передачий программа кхеттанах лахаш (эрсий меттала).
10.01 — «Дешал нахи» (гІалгІай меттала).
10.15 — Сийлахь-боккхача тоелне 35 шу далара. «ТІемахой гул хилча дог техаду са». Очерк (нохчий меттала).
10.30 — «Кхалан Денна». Музыкальни композици (гІалгІай меттала).
10.40 — Керла хьалхар (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ФЕ ХИЛА

Укх шера 1 мае дез 20 мае кхаччалца чакхйоаккхаш я «Лоралe водитель» яха Ерригсоюзни операци. Операце декхар да наькъа лелара бокъонаш нийса лорaяр, наькъашка аварен илеангагIа хилийтара транспорт лехкаш волча хана водитель ма-могга чIоагIа фийла хилар. Баькъда, хIана а берригача водителаша дийна кхетадаш уж мероприятеш мел лоархIам болаш я, нийса лелаяш наькъашка лелара бокъонаш. ХIаьта из бехкаш долаш шоашта зуламаш а ду.

Город Назрановча машин-наькъа станце начальника Юсупов Тамерлана бокъонагIа доацаш шийн «Жигули» яхача машинаца хьалха йодача транспортал хьалха валa а веина дукхала хьатIахача йоаланш воагІача грузовика шийн машина тІатехай. Легковой автомашина водитель цигга веннав.

«Восход» яхача мотоциклана бокъонагIа ваха воагIача сиаатIа водаш хинцаш город Гудермесе ваха вола Коновалов Владимир. Сов сиха водаш мотоциклана доал де ца а могаш вокъхара а ийекха сенгарчу кийтта тIанIалтIа кхессай цо мотоцикл.

Экажкъонгий юрта ваха вола Берсанов Махьмад малар менна гІаьхьа веха а водаш «Жигули» яха машина лалла тIахочча хана цуьта е гаргарча наха а е бовзараша а ма за аьнадаш. Царна меттад лунна хIама дерг дац. Баькъда, хIама цазулаш дисадац. Малар мертах а даьнча бIаргаш шолла дукха даьлча машина йодий хоалуш а хиннавак из. Наькъо гола тохача моттиге шийн хаааьтья машина хьахьоатае кхоа ца а веш сенгарчу а кхесса тIехкалтIа ийкхай цун машина, хIаьта шо чIоагIа лоза а ваь больнице ийхьав.

ТIехьарча хана кхет-кхета велосипедисташта машинаш тIаетташ моттигаш нийслу. Из хул дукагIча хана велосипедисташа наькъа лелара бокъонаш лора па ярал соагIа цхьайолча хана. юрта бокабу малар менна болаш а уж наькъашка лелар баьлаш доаш. «Сельхозтехника» МРО электрик Усьмо Алексей, чIоагIа малар менна а волаш велосипеда тIахийнав. Баькъав, толаш еттаэ йодаш кистта велосипед а цун да а автомашина чарханта кIал нийсеннав. ЦIавеха лаьрхIа водаш хинав А. Усьмо больнице ийхьав.

ДІадахача кӀирагIа (25 апреле дешт 2 мае кхаччалца) республика наькъашка 39 аварий хинай, 10 саг веннав, 25 саг лазаваа.

НГІАССР МВД ГАИ.

ДИКА ТОЛАМ

Иркутске чакхъяьлар истода тIарча теннисах СССР кубок яккхара яьаш. Цига даькъа лоацаш яр шийтта команда: Москвера, Ленинградера, Гьнарча Малхбоален лоьера вIашагIтеха команда, Эстонера, Армененера, Таджикистанера, кхьча союзни республикай вIашагIтехача обществай командаш.

Нохч-ГІалгІайчен сий доаккхаш бар СССР спорта мастер Рассказов Евгений, СССР спорта мастералла кандидат Каравашьян Андрей, хьалхара разряд йола Одарич Олег.

Іалальмате чIоагIа низ болаш йолча цу командашта юкъе тоьлaл дика толам баьккхаб вай командо — пхелагІа моттиг. Боккхийтар командашта юкъе из баьккха хилар теркалдича хIаьта а. Цу яхьашка вай команда кийчъяьр ва СССР спорта мастер, тренер Майоров М. И.

А. БЕК.

Хаоттам

Тахан республике гІоален Грозне хувцалуш хоркаш а йолаш йовчан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18 — 23, Грозне 21 — 23 градус йовхал йолаш хилен тарлу

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителя — 9-24-03; бехктерхоча секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахаре — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта бахама — 9-24-07; культура — 9-24-05; кехаш — 9-24-06; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-07; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-06; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ05150. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2839.